

*Utvärdering av utvecklingsinsats genomförd av regionala
resurscentra för att sprida resultat från kunskapsöversikten
”Vad påverkar resultaten i svensk grundskola”*

Utvärderingen har beställts av utvecklingsenheten, Sara Knöfel

Utvärderingen har genomförts av företaget Emerga utvärdering och utbildning

Göteborg den 1 december 2011

SKOLVERKETS SAMMANFATTNING	4
INLEDNING & BAKGRUNDSBESKRIVNING.....	7
UTVÄRDERINGENS SYFTE.....	8
STUDIENS UPPLÄGG OCH GENOMFÖRANDE	8
UTGÅNGSPUNKTER OCH ANALYSVERKTYG	11
SAMMANSTÄLLNING AV RESULTAT	12
WEBBENKÄTUNDERSÖKNING	12
REDOVISNING AV RESULTAT FRÅN TELEFONINTERVJUER MED SAMORDNARE	16
INTERVJUER MED ÖVRIGA DELTAGARE.....	20
RESPONDENTERNAS REFLEKTIONER INFÖR LIKNANDE UPPDRAG	36
ANALYS & REFLEKTIONER	38
UPPDRAGSBESKRIVNING	38
UTFÖRANDE.....	39
NYTTAN – MÖJLIGA FRAMGÅNGSAKTORER	41
SPRIDNINGSEMINEARIETS INNEHÅLL	43
MÅLGRUPPSDESIGN.....	44
SLUTSATSER & REKOMMENDATIONER.....	45

SKOLVERKET'S SAMMANFATTNING

Inom Skolverkets uppdrag att bevaka, sammanställa och sprida adekvat forskning för skolan har en utvecklingsinsats genomförts. Syftet har varit att öka kunskapen om resultaten i kunskapsöversikten *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola*. Skolverkets mål med utvecklingsinsatsen var att skolhuvudmän (politiker), skolchefer och utvecklingsledare, rektorer och lärare skulle få ökad kunskap om vad som påverkar resultaten i den svenska grundskolan så att de kan organisera, leda och utveckla skolan på bästa möjliga sätt.

Regionala utvecklingscentra (RUC) vid 19 lärosäten, gick samman i sju regionala grupper och lämnade in intresseanmälan med beskrivning av hur uppdraget skulle genomföras. Samtliga RUC fick uppdraget av Skolverket att genomföra utvecklingsinsatserna under 2010 och 2011. Därefter initierades en utvärdering av utvecklingsinsatsen.

Företaget *Emerga utvärdering och utbildning* genomförde utvärderingen mellan september 2010 och september 2011. Syftet med utvärderingen var att få fram kunskap för att utveckla kvaliteten inför kommande utvecklingsinsatser genom att undersöka hur deltagarna upplevt innehåll, utförande och nyttan/användbarheten av insatsens olika delar. Skolverket efterfrågade även kunskap om huruvida RUC riktat sig till rätt målgrupper.

Utvärderingen innehåller en kvantitativ del i form av en webbenkät till samtliga deltagare och en kvalitativ del där djupintervjuer med den ansvariga samordnaren för varje grupp av RUC samt djupintervjuer med 61 deltagare fördelade på de sju regionerna genomförts. Utvärderingen fick stora problem med den kvantitativa delen där svarsfrekvensen endast var 23 procent. Den låga svarsfrekvensen medför att inga resultat kan generaliseras och försvårar även likvärdiga jämförelser mellan regionerna och målgrupperna.

Ur den kvalitativa delen framkommer flera intressanta resultat som kan utgöra ett underlag för diskussioner och lärande inför planering av kommande utvecklingsinsatser. I utvärderingens analys och slutsatser framkommer följande områden som de viktigaste för Skolverkets och de regionala utvecklingscentras gemensamma lärande inför framtida insatser.

Uppdragsbeskrivning och konsekvenser

Skolverkets uppdragsbeskrivning gav de regionala utvecklingscentra stort utrymme att tolka, lägga upp och genomföra uppdraget utifrån egna förutsättningar. Skolverkets syfte med det öppna intresseförfarandet var att låta uppdraget formas utifrån lokala förhållanden och av den kunskap och erfarenhet som finns inom de regionala utvecklingscentra.

Resultat av intervjuer med samordnare tyder på att de överlag är nöjda med Skolverkets uppdragsbeskrivning, tydlighet med utvecklingsinsatsen målsättning och syfte och den dialog som har förts parterna emellan. Men enligt utvärderingen var mål och syfte i uppdragsbeskrivningen till RUC otydligt. Utvärderingen menar att om uppdraget var att sprida information om forskningsrapporten och göra innehållet i kunskapsöversikten tillgängligt för målgruppen är slutsatsen att RUC har uppfyllt målet i stor utsträckning. Om målet däremot var att höja målgruppens kunskap för att organisera, leda och utveckla sitt arbete på bästa möjliga sätt är uppdragets mål inte uppfyllt i den utsträckning som hade varit önskvärt.

Enligt utvärderingen bör uppdragsbeskrivningen vara tydligt specificerad avseende krav såsom målgrupper, innehåll och genomförande. En slutsats är att uppdraget borde ha specificerats och tydliggjorts med betoning på metoder och verktyg som stimulerar förändringsarbete.

Forskningscirklar

Utvärderingen har tagit fasta på slutbetänkandet *Att nå ut och nå ända fram* (SOU 2009:94) som förespråkar forskningscirklar. Utifrån det ifrågasätter utvärderingen varför inte fler RUC har använt forskningscirklar som en kompletterande metod i denna utvecklingsinsats. Detta är dock

inget som ingått som krav i Skolverkets uppdragsbeskrivning men är en intressant iakttagelse och något som är värt att diskutera inför kommande uppdrag.

Den region som använder sig av forskningscirkel som metod har flest deltagare som kan rekommendera seminariet till sina kollegor. Däremot kan utvärderingen inte uttala sig om huruvida forskningscirkel har påverkat resultatet eftersom forskningscirkelna genomfördes efter utvärderingens datainsamling.

Behovsinventering

Resultaten visar att de flesta deltagare hade tagit del av rapporten redan när den kom ut 2009, alltså före seminarierna, vilket innebär att flertalet deltagare redan var bekanta med rapporten och innehållet före. Det kan förklara varför merparten av respondenterna menar att seminarierna snarare har bekräftat den kunskap de redan har än att fördjupa och utveckla den ytterligare. Det kan också betyda att några seminarier har lagts på en för aning låg nivå sett utifrån målgruppens ursprungliga förkunskaper.

Ett rimligt antagande i utvärderingen är att om Skolverket eller RUC hade gjort en behovsinventering hos målgrupperna för att ta reda på hur väl kunskapsöversikten var känd och använd hade fler deltagare upplevt att de fått tillräcklig kunskap för att utveckla sitt arbete på bästa möjliga sätt.

Delaktighet vid seminarierna har betydelse för förändringsbenägenhet

Utvärderingen har identifierat att seminariernas grad av delaktighet i form av diskussioner och vilken målgrupp man valt att rikta sig till är faktorer som har betydelse för att insatsen ska leda till någon förändring. De seminarier där deltagarna gavs utrymme till diskussion har, enligt utvärderingen, skapat större förutsättningar till förändring än de seminarier där information bara presenterats för deltagarna via filmvisning och föreläsare.

Målgruppsanpassat innehåll viktigt för möjligheten att förändra

Perspektiven i kunskapsöversikten är tydligt riktade till olika nivåer. Perspektiven som är av systemrelaterad karaktär (decentralisering och segregering) och handlar om hur man organiserat skolan är i huvudsak riktade till huvudmannanivån. Perspektiv av processrelaterad karaktär (differentiering och individualisering) ligger mest inom rektors och lärares ansvarsområde och möjlighet att påverka.

Ett rimligt antagande i utvärderingen är att en bristande anpassning av innehåll efter målgrupp är en möjlig förklaring till lägre förändringsbenägenhet bland vissa befattningar. Resultaten pekar på att de regioner som valt att fokusera på differentiering och individualisering och i huvudsak bjudit in lärare och rektorer har fått flest deltagare som uppgett att de genomfört förändringar.

Resultaten tyder på att seminariernas innehåll varit bäst anpassade efter lärarnas behov och intresse då lärarna var den målgrupp som ansåg att seminarierna var mest givande. Seminarierna tycks ha gett lärarna relevant kunskap inom områden där de har handlingsmöjligheter.

Ensam är inte stark

En annan viktig aspekt av målgruppsanpassning som framkommit i utvärderingen är att förutsättningen för att kunna bedriva ett förändringsarbete efter en utvecklingsinsats är att man är fler från samma skola och huvudman som deltar. Förändringsarbete kräver en naturlig plattform för en kontinuerlig diskussion, som sträcker sig över alla befattningsnivåer i en kommun. Utvärderingen visar överlag en låg förändringsbenägenhet bland deltagarna och detta kan möjligtvis förklaras av att många deltagit ensamma från sin skola eller kommun och det är för tungt att leda ett stort förändringsarbete ensam.

Positiv helhetsbild av utvecklingsinsatsen

Den samlade bilden från all datainsamling ger en positiv bild av insatsen i sin helhet. Resultat från enkätundersökningen och intervjuerna visar att deltagarna överlag har varit nöjda med seminarierna. Flertalet av dem som svarade på enkäten anser att innehållet i Skolverkets rapport är relevant för deras arbete samt att seminariets innehåll var tillräckligt omfattande och uttömmande. De har fått information om vad som påverkar resultaten i svensk grundskola och ungefär hälften av de svarande anser att seminariets upplägg främjade diskussion och deltagande i gruppen samt att de fått tillräckligt med kunskap och verktyg för att börja använda dessa i ett förändringsarbete. Bland målgrupperna är rektorer den målgrupp som anser att de har fått mest kunskap och verktyg för att använda dessa i förändringsarbete.

Slutsatsen är att RUC i stor utsträckning har fullgjort uppdraget att sprida forskningsresultat så att skolhuvudmän, skolläda och lärare kan organisera, leda och utveckla sin verksamhet på bästa möjliga sätt. Det finns dock förbättringsområden som utvärderingen föreslår för framtida insatser.

INLEDNING & BAKGRUNDSBESKRIVNING

Under det senaste decenniet har ett allt starkare fokus på skolans resultat synts i den allmänna debatten. Detta styrks av att skolvärldens intresse för att delta i internationella kunskapsmätningar har ökat kraftigt. I dessa kunskapsmätningar kan man notera en nedgång av resultatet för svenska grundskoleelever sedan mitten på 1990-talet. Tydligast nedgång kan urskiljas i matematik och naturvetenskapliga ämnen, men det finns även en svag nedgång i läsförståelse. Hur kan nedgången av resultaten i den svenska grundskolan förklaras? Skolverkets uppdrag består i att både följa elevers resultat över tid, samt att förklara resultaten. Det är viktigt att försöka förstå orsaken bakom nedgången i resultaten då vi står inför en period av stora skolreformer.

Därför tog Skolverket, under 2009, på eget initiativ fram kunskapsöversikten *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola* tillsammans med forskare från olika forskningsmiljöer. Rapporten har en bred ansats och innehåller en sammanställning av forskning som belyst olika faktorer betydelse för elevernas resultat, från systemnivå till klassrumsnivå. Skolverkets förhoppning är att rapporten ska bidra till en fördjupad diskussion om vad som påverkar resultaten i svensk grundskola och utgöra ett underlag i arbetet med grundskolans fortsatta utveckling (Skolverket, 2009).

Bakgrundsbeskrivning av uppdraget

Skolverket har sedan den 1 oktober 2008 regeringens uppdrag att bevaka, sammanställa och sprida adekvat forskning för skolan. Syftet med uppdraget är att öka kunskapen om forskning hos skolledare och pedagoger, så att de kan dra nytta av och använda forskningsresultaten i praktiken. En del i uppdraget har varit att sprida resultat ur kunskapsöversikten *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola*.

Skolverket har ett utvecklat samarbete med många aktörer som på olika sätt sprider forskningsresultat. Detta sker via Internet, rapporter, seminarier, forskningscirkel etc. Spridning av forskningsresultat måste ske på olika sätt och på olika nivåer. För att sprida forskningsresultaten i rapporten *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola* har Skolverket samarbetat med regionala utvecklingscentra vid lärosäten (RUC).

I februari 2010 bjöd Skolverket in samtliga 21 RUC vid de olika lärosätena till en konferens för att få kunskap om och möjlighet att diskutera hur RUC kan bidra till att sprida resultat från rapporten *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola*. Efter konferensen skickade Skolverket ut en intresseanmälan till samtliga RUC, där de erbjöds möjlighet att specificera hur de vill sprida resultaten från rapporten. RUC fick frihet att tolka och genomföra uppdraget efter egna förutsättningar. Samtliga 19 RUC som lämnade in intresseanmälan fick uppdraget. För att dra nytta av varandras kontakter, kunskaper och erfarenheter ansökte RUC regionvis vilket innebär att 7 regioner tilldelades tillsammans 1,8 miljoner för att genomföra uppdraget. Skolverket bidrog med visst relevant material för att stödja RUC i deras uppdrag. Skolverkets analys av rapporten (den korta) kunde rekvireras gratis till deltagarna i insatsen. Skolverket producerade filmer där forskarna som varit medförfattare till rapporten håller en kort föreläsning om sitt avsnitt. Filmerna finns idag tillgängliga på Skolverkets webbplats och har visats under flera seminarier som RUC anordnat. Ett stödmaterial i form av fördjupningsfrågor har också tillhandahållits av Skolverket. Den 20 maj 2010 genomförde Skolverket ännu en konferens där samtliga RUC deltog, med syfte att fördjupa kunskapen om resultatet i rapporten, samt erbjuda stöd och rådgivning till RUC inför deras kommande uppdrag.

Samtliga RUC genomförde flera spridningsseminarier under hösten 2010 och våren 2011, för att sprida resultat från rapporten *Vad påverkar resultaten i den svenska grundskolan*.

Skolverkets mål med utvecklingsinsatsen var att skolhuvudmän (skolhuvudmän och tjänstemän), skolledare, utvecklingsledare och lärare skulle få kunskap om vad som påverkar resultaten i den svenska grundskolan så att de kan organisera, leda och utveckla arbetet på bästa möjliga sätt. RUC:s uppdrag var att genomföra en utvecklingsinsats för att sprida forskningsresultat i kunskapsöversikten *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola*.

UTVÄRDERINGENS SYFTE

Skolverket valde att utvärdera utvecklingsinsatserna som RUC genomfört för att kunna utveckla kvaliteten inför framtida liknande utvecklingsinsatser. Företaget *Emerga utvärdering och utbildning* tilldelades utvärderingsuppdraget. Ansvariga utvärderare är Lejla Mundzic och Mari Malmberg.

Utvärderingen genomfördes mellan september 2010 och september 2011. Utvärderingen bestod av flera olika moment som alla redogörs för under metodkapitlet. Utvärderarnas förhoppning är att bidra med lärande inför liknande satsningar framöver.

Utvärderingen har fyra övergripande syften och dessa är att;

- undersöka hur målgrupperna upplevt utvecklingsinsatserna i de olika regionerna i relation till dess innehåll, utförande och nytta/användbarhet,
- undersöka huruvida skolhuvudmän, skolledare och lärare har fått kunskap om vad som påverkar resultat i skolan,
- ta fram rekommendationer till Skolverket för att bidra till en utveckling av kvalitet och resultat för liknande utvecklingsinsatser i framtiden och
- undersöka om insatsen riktats till rätt målgrupper.

STUDIENS UPPLÄGG OCH GENOMFÖRANDE

Detta avsnitt beskriver utvärderingens metod för datainsamling samt de begränsningar som utvärderarna stött på under undersökningens genomförande.

För att bedöma hur deltagarna har upplevt innehåll, utförande och nytta/användbarhet av insatserna har utvärderarna samlat in data genom en bred webbenkätundersökning samt enskilda telefonintervjuer med både deltagare på spridningsseminarier och samordnare för de sju regionerna.

Den kvantitativa metoden - Webbenkätundersökningen

Webbenkäten skickades ut till samtliga deltagare på de genomförda spridningsseminarierna. Utvärderarna fick kontaktuppgifter till 1452 deltagare, som webbenkäten skickades till. Sammanlagt svarade 328 deltagare på enkäten vilken ger en svarsfrekvens på knappt 23 procent.

Svarsfrekvensen bland regionerna skiljer sig åt. Den högsta svarsfrekvensen finns bland deltagare i region 4 med drygt 41 procent. Svarsfrekvensen för regionerna 1, 3 och 5 ligger mellan 20 och 30 procent, och för regionerna 2, 6 och 7 ligger det under 20 procent. Den låga svarsfrekvensen i regionerna gör det svårt att jämföra enkätens resultat mellan regionerna.

Svarsfrekvensen fördelat på målgrupp rektorer, lärare, tjänstemän och skolhuvudmän är också låg. Den högsta svarsfrekvensen i förhållande till antal deltagare för målgruppen finns bland skolhuvudmännen med nästan 35 procent. Svarsfrekvensen för rektorer, lärare och tjänstemän ligger mellan 23 och 26 procent. Svarsfrekvensen för de övriga deltagarna i enkäten är näst intill obefintlig, endast 10 procent.

Den låga svarsfrekvensen medför att inga resultat kan generaliseras. Utvärderarna anser dock att det kan vara av ett värde för utvärderingen i stort att presentera resultat av enkätundersökningen som ett komplement till den kvalitativa undersökningen. Den låga svarsfrekvensen i

undersökningen försvårar även likvärdiga jämförelser mellan regionerna och målgrupperna. Det finns några förklaringar till den låga svarsfrekvensen¹.

Genom enkätfrågorna ville utvärderarna få svar på deltagarnas uppfattning av spridningsseminariets innehåll och utförande. Enkäten skickades ut en gång till varje deltagare med upp till fyra påminnelser. Påminnelserna skickades ut upp till fyra veckor efter genomfört seminarium.

Tabell 1 Antal seminariedeltagare

	Rektor/skolledare	Lärare	Tjänsteman	Skolhuvudman	Annat	Totalt
Region 1	128	16	99	40	17	300
Region 2	57	21	35	3	16	132
Region 3	36	3	23	0	14	76
Region 4	77	69	63	8	41	258
Region 5	20	20	55	17	13	125
Region 6	25	202	5	0	11	243
Region 7	132	43	31	33	79	318
Totalt per målgrupp	475	374	311	101	174	1452

Tabell 1 visar att rektorer har varit den mest representerande målgruppen på spridningsseminarierna med 475 deltagare. Det totala antalet lärare är något snedfördelat om vi ser till fördelningen bland samtliga sju regioner. Region 6 har fokuserat på målgruppen lärare och av samtliga 374 lärare som har deltagit på spridningsseminarierna har 202 varit i region 6, vilket alltså motsvarar 54 procent. Överlag är rektorer och tjänstemän den målgrupp som har varit representerad i störst utsträckning sett över alla regioner. Under gruppen övrigt finns allt från lärarstudenter, kuratorer, journalister, forskare osv.

Tabell 2. Antal seminariedeltagare som svarade på webbenkäten

	Rektor/skolledare	Lärare	Tjänsteman	Skolhuvudman	Övrigt	Totalt
Region 1	33	7	26	16	2	84
Region 2	1	3	7	0	2	13
Region 3	6	3	9	0	0	18
Region 4	35	34	27	6	5	107
Region 5	9	3	6	9	0	27
Region 6	8	26	3	0	1	38
Region 7	17	16	4	4	0	41
Totalt per målgrupp	109	92	82	35	10	328

Tabell 2 visar att rektorer/skolledare är den målgrupp som i störst utsträckning har svarat på webbenkäten.

¹ Deltagarlistorna har varit ofullständiga: I flera fall har personlig e-postadress saknats, istället har en gruppadress getts. Det har också visat sig att flera personer som utvärderarna kontaktat inte har deltagit i den utvecklingsinsats som hänvisas. Målgruppen, främst lärare, karakteriseras av att vara väldigt upptagen och tidspressad, vilket minskat dess benägenhet att svara på enkäten eller så har man tackat nej till medverkan. Vid intervjuerna med deltagarna har det förekommit att respondenten inte kommit ihåg vilket seminarium utvärderingen syftar på, av anledning att den varit på flera seminarier på samma tema

Den kvalitativa metoden – intervjuer

Sammanlagt har utvärderarna genomfört 68 telefonintervjuer, mellan oktober 2010 och april 2011. Intervjuerna bandades och allt datamaterialet transkriberades. Alla respondenter har utlovats anonymitet och därför presenteras inga resultat för att specifikt kunna peka ut en region.

Tabell 3. Antal genomförda intervjuer fördelade per region samt befattning.

Befattning	RUC-samordnare	Lärare	Rektor	Skolhuvudmän	Tjänstemän	Totalt
Region 1	1	2	3	2	1	9
Region 2	1	3	4	1	2	11
Region 3	1	3	4	0	2	10
Region 4	1	4	4	2	2	13
Region 5	1	3	4	2	2	12
Region 6	1	3	3	0	2	9
Region 7	1	2	-	1	-	3
Totalt	7	20	22	8	11	68

Telefonintervjuer med samordnare

Utvärderarna inledde datainsamling med att intervjua samtliga 7 RUC-samordnare för de hopsplagna regionerna per telefon. Syftet med telefonintervjuerna har varit att undersöka hur samordnarna har tolkat Skolverkets uppdrag, hur de har valt att samordna spridningsseminariet, vilket fokus de har haft, på vilket sätt de har bjudit in deltagarna och vad de hoppas att seminariet skulle leda till.

Telefonintervjuer med deltagare

Djupintervjuerna har gjorts utifrån ett slumpmässigt urval med jämn representation vad gäller region, befattning, kön och verksamhets ort.

De flesta deltagarlistor som utvärderarna fick tillgång till innehöll enbart e-postadress som kontaktinfo. Intervjupersonerna kontaktades via e-post med en förfrågan om de ville ställa upp för intervjuaren. Trots upprepade förfrågningar var det få som svarade och som ville ställa upp för en intervju. Detta har lett till att inga representanter för en specifik målgrupp har intervjuats i en viss region. Avsaknad av intervjuer från en viss målgrupp beror också på att inga representanter för denna målgrupp har deltagit i utvecklingsinsatsen i regionen, exempelvis skolhuvudmän.

Sammanlagt genomförde utvärderarna 61 telefonintervjuer med deltagare som deltog på RUCs spridningsseminarier i de sju regionerna.²

Djupintervjuerna med deltagarna fokuserade på deltagarnas upplevelse av spridningsseminariets innehåll samt innehållets relevans och användbarhet.

² I region 7 genomfördes 9 intervjuer sammanlagt. Sex av dessa nio deltagare hade inte deltagit på spridningsseminariet men hade tagit del av Skolverkets rapport, vilket vi bedömde som intressant för undersökningen i sin helhet. Eftersom utvärderingen specifikt fokuserar på spridningsseminariet redovisas bara de tre intervjuer med respondenter som har deltagit.

UTGÅNGSPUNKTER OCH ANALYSVERKTYG

För att analysera resultatet av datainsamlingen utgår utvärderarna i första hand från den verksamhetslogik som har tagits fram tillsammans med ansvariga på Skolverket i samband med uppdragets start. Verksamhetslogiken beskriver vilka insatser som ska genomföras, hur insatserna genomförs, samt vilka effekter på kort och lång sikt som de förväntas leda till hos olika målgrupper och på olika nivåer. Verksamhetslogiken används som ett bedömningskriterium för att beskriva i vilken utsträckning insatsen har uppnått de tänkta målsättningarna. Utvärderarna undersöker också hur starka kopplingarna är mellan de uppsatta målsättningarna och de aktiviteter som genomförs/hur de genomförs för att uppnå målet.

Det andra analysverktyget som utvärderarna använder sig av är antaganden kring hur spridning och användning av forskningsresultat kan utvecklas. Vi utgår från utredningen *Att nå ut och nå ända fram*, för att bedöma och förklara hur RUC har genomfört utvecklingsinsatsen att sprida forskningsresultat från rapporten *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola*.

Spridning och användning av forskningsresultat

I utredningen *Att nå ut och nå ända fram* (SOU 2009:94) diskuteras betydelsen av att forskningsresultat görs tillgängligt för att förbättra det svenska skolväsendet. I utredningen identifieras tre områden som är utgångspunkten för detta arbete:

- 1) **Forskningsresultat:** Det ska finnas ett utbud av forskningsresultat inom olika discipliner med relevans för skolans måluppfyllelse.
- 2) **Spridning av forskningsresultat:** Spridningen ska fylla behovet av en mer samlad tillgång till forskningsresultat inom förskole- och skolområdet.
- 3) **Användning av forskningsresultat:** Forskningsresultaten ska göras tillgängliga och användas.

Även om de tre områdena forskningsresultat, spridning av forskningsresultat och användning av forskningsresultat kan vara separata delar som utvecklas var och en för sig, bör de ses som en helhet som utvecklas genom interaktion mellan de enskilda delarna. Det är inte ovanligt att det saknas koppling mellan utbud, efterfrågan, tillgänglighet och användning, enligt vad utredningen erfarit. Antingen finns ingen kunskap om hur den information som sprids ska komma till användning eller så konstateras att forskning och skolverksamhet är två parallella aktiviteter och att detta förhållande är svårt att förändra.

Det som är intressant att titta närmre på utifrån relevans för denna utvärdering är utredningens syn på spridning och användning av forskningsresultat. Det finns i huvudsak två sätt att ta del av aktuell forskning, dels genom den forskning som finns tillgänglig via bland annat Internet, fackpress, rapporter av olika slag och tidskrifter, dels genom att diskutera den tillgängliga forskningen i nätverk, seminarier, forskningscirkel etc. För att forskningsresultaten också ska komma till användning är det viktigt att de inte bara ”når ut utan också når fram”, vilket kräver mötesplatser. I dag används resultat av forskning inom skolans område på många olika sätt av pedagogiskt verksamma. Nätverk, seminarier, konferenser, kurser, temaveckor, forskningscirkel, forskarskolor och forskningsverksamhet är exempel på aktiviteter där resultat från forskning nyttjas.

Spridning av forskningsresultat i samarbete med Regionala utvecklingscentra (RUC)

I en utvärdering genomförd av Högskoleverket *Utvärdering av regionala utvecklingscentrum och nationella resurscentrum* (Högskoleverket 2009:1 R) beskrivs RUC och dess uppgifter. RUC tillhör högskolan men har inte uppgifter som kan läsas ut av till exempel högskolelag eller högskoleförordning. En genomgående tanke med RUC:s aktiviteter är att skola och högskola ska närma sig varandra för att kunna ta ett gemensamt ansvar för lärarutbildningen, att högskolan ska kunna bidra till skolutveckling samt att skolans verksamma bidrar till att utveckla lärarutbildningen. RUC kan sägas främja kontakten mellan universitet och skolhuvudmän och vara en mötesplats för teori och praktik, men täcker dock långt ifrån alla kommuner. Verksamheten fokuserar ofta på skolutveckling, lärarutbildning och forskning. Nätverk, seminarier, utbildningsinsatser, föreläsningar, kurser, fortbildningsinsatser, forskningscirklar, uppdragsutbildningar, forskarskolor, skrifter, är exempel på aktiviteter som görs inom ramen för regionala utvecklingscentrum. (Rapport 2009:1 R)

Att sprida information om forskningsresultat har inget egenvärde i sig utan har syftet att kunskapen ska kunna användas. Internationella och svenska erfarenheter visar att det krävs mer av interaktion mellan lärare, skolledare och de som ansvarar för att tillgängliggöra forskningsresultat för att ny kunskap ska komma till användning. Några av de aktiviteter som vissa RUC anordnar har visat sig vara särskilt framgångsrika när det gäller att koppla samman teori med praktik och att skapa mötesplatser och detta är forskningscirklar. Forskningscirklar har funnits i olika sammanhang i Sverige sedan 1970-talet. Däremot är det först under senare år som de har börjat användas i skolans värld. En forskningscirkel kan liknas vid en studiecirkel som inkluderar praktiker i kombination med forskare. En forskningscirkel handleds av forskare, ofta pedagoger med forskningskompetens och innebär att tid avsätts till kontinuerliga möten och dialog. Forskningscirkelarnas syfte är att medverka till utveckling av såväl skola som högskola/universitet genom att deltagarna söker kunskap kring ett själv definierat problem. Det är viktigt att cirkelarna har ett värde för individen och dess utveckling men även behandlar frågor med koppling till verksamheten. Alla cirklar utmynnar i en slutprodukt, t.ex. en artikel eller en bok men det har även förekommit att deltagare genomfört ett seminarium för arbetskamrater eller att en film producerats.

SAMMANSTÄLLNING AV RESULTAT

Resultat från webbenkäten presenteras först i detta kapitel. Därefter presenteras resultat från intervjuer med samordnarna för de regionala utvecklingscentra och övriga deltagare på seminarierna.

Webbenkätundersökning

Webbenkäten skickades ut till 1452 deltagares e-postkonton. Sammanlagt svarade 328 deltagare på enkäten efter flera påminnelser. Då svarsfrekvensen uppgår till endast 23 procent kan inga signifikanta slutsatser dras men några tendenser går dock att urskilja. Samtliga siffror i 4 - 8 omfattar antal respondenter som har svarat på de olika frågorna i webbundersökningen.

Upplevelse av spridningsseminariets upplägg och genomförande

För att undersöka hur respondenterna har upplevt seminariets upplägg och genomförande har två frågor ställts i enkäten. Den första frågan svarar på i vilken utsträckning respondenterna anser att seminariets upplägg har främjat diskussion och deltagande i gruppen.

Tabell 4

Anser du att spridningsseminariets upplägg främjade diskussion och deltagande i gruppen?

Count

	1. Vilken är din befattning?					Total
	Tjänsteman	Skolhuvudman	Rektor/skollärdare	Lärare	Annat	
Blankt	2	3	1	1	0	7
Ja, i mycket stor utsträckning	4	0	9	5	1	19
Ja, i stor utsträckning	39	15	55	38	5	152
Nej, endast i liten utsträckning	18	5	19	19	0	61
Nej, inte alls	5	2	1	2	0	10
Varken eller	14	10	24	27	4	79
Total	82	35	109	92	10	328

Utifrån svaren i tabell 4 kan konstateras att 171 respondenter (52 procent) av dem som svarade på enkäten anser att seminariets upplägg främjade diskussion och deltagande i gruppen i mycket stor eller stor utsträckning. Tabellen visar att rektorer/skollärdare är något mer positivt inställda än de övriga målgrupperna. Drygt 21 procent av samtliga som svarade på enkäten anser inte att seminariets upplägg har främjat diskussion och deltagande i gruppen.

Genom att ställa den andra frågan får utvärderarna svar på i vilken utsträckning respondenterna anser att spridningsseminariets innehåll var tillräckligt omfattande och uttömmande.

Tabell 5

Anser du att spridningsseminariets innehåll var tillräckligt omfattande och uttömmande?

Count

	1. Vilken är din befattning?					Total
	Annat	Lärare	Rektor/skollärdare	Skolhuvudman	Tjänsteman	
Blankt	0	0	2	3	2	7
Ja, i mycket stor utsträckning	0	6	7	0	2	15
Ja, i stor utsträckning	9	54	69	17	49	198
Nej, endast i liten utsträckning	0	10	12	2	8	32
Nej, inte alls	0	0	1	2	1	4
Varken eller	1	22	18	11	20	72
Total	10	92	109	35	82	328

Svaren i tabell 5 tyder på att den stora majoriteten 213 respondenter (65 procent) som svarade på enkäten anser att seminariets innehåll var tillräckligt omfattande och uttömmande. Rektorer är den målgrupp som i störst utsträckning (nästan 70 procent av samtliga rektorer som svarade på enkäten) anser att innehållet i seminarierna var tillräckligt omfattande och uttömmande. Endast 36 deltagare, 11 procent av alla respondenter som svarade på enkäten anser inte att seminariets innehåll var tillräckligt omfattande och uttömmande.

Överlag anser majoriteten av samtliga som svarade på enkäten att de fick tillräckligt med information om innehållet i spridningsseminariet för att aktivt kunna delta. Deltagarna fick svara på ett antal frågor kring vilka delar av seminariet som hade störst betydelse för deras

kunskapsutveckling i sin helhet. Den övervägande majoriteten av respondenter nästan 75 procent anser att de inbjudna föreläsarna hade störst inverkan på kunskapsutvecklingen. Därefter upplevs diskussioner med samtalsledaren ha en stor inverkan. Visning av Skolverkets filmer upplevdes av mer än hälften (52 procent) av respondenter ha stor eller mycket stor betydelse för kunskapsutvecklingen.

Spridningsseminariets innehåll, relevans och nytta

Under detta stycke presenteras svaren för de frågor som belyser seminariernas innehåll, med avseende på Skolverkets rapport "Vad påverkar resultaten i svensk grundskola", respondenternas användning av rapporten samt i vilket utsträckning respondenterna anser att seminariet har gett de verktyg för att fortsätta att bedriva eller starta ett nytt förändringsarbete inom skolan/kommunen.

Utvärderarna ansåg att det var intressant att undersöka om deltagarna hade tagit del av rapporten "Vad påverkar resultaten i svensk grundskola". En begränsning var dock att frågan inte ställdes i relation till tiden, alltså har du tagit del av rapporten innan spridningsseminariet eller efter. Nu visar resultat endast om respondenterna har tagit del av rapporten eller inte.

Respondenterna hade möjlighet att uppge flera svarsalternativ, att de hade läst hela rapporten, den sammanfattande analysen eller delar av rapporten. Resultat visar att 310 respondenter, 95 procent av de som svarade på enkäten hade läst antingen hela rapporten, delar av den eller den sammanfattande analysen. Endast 5 procent svarar att de inte har tagit del av någonting.

På frågan om respondenterna anser att innehållet i Skolverkets rapport är relevant för deras arbete svarar 301 respondenter (93 procent) att rapporten är relevant i mycket stor eller stor utsträckning. Endast 9 lärare har ingen uppfattning om frågan eller så anser de inte att rapporten är relevant för deras arbete.

Tabell 6

Anser du att innehållet i Skolverkets rapport "Vad påverkar resultaten i svensk grundskola?" är relevant för ditt arbete?

Count	1. Vilken är din befattning?					Total
	Annat	Lärare	Rektor/skolläre	Skolhuvudman	Tjänsteman	
Blankt	0	1	1	0	0	2
Ja, i mycket stor utsträckning	3	26	46	13	52	140
Ja, i stor utsträckning	6	52	59	20	29	166
Jag har inte tagit del av Skolverkets rapport	0	4	1	1	0	6
Nej, endast i liten utsträckning	0	4	1	0	0	5
Varken eller	1	5	1	1	1	9
Total	10	92	109	35	82	328

Överlag upplevs rapporten som lättillgänglig och användarvänlig. Respondenterna fick besvara ett antal frågor som berörde de olika teman i rapporten och seminarierna, nämligen segregering, decentralisering, differentiering och individualisering. Utvärderarna ställde ett antal frågor för att undersöka vilket tema respondenterna ansåg att de behövde ökad kunskap om som kan vara användbart i deras arbete. Överlag kan konstateras att mer än 80 procent av samtliga respondenter anser att ökad kunskap inom samtliga fyra tema områden är användbart i deras arbete. Den största majoriteten av respondenterna 311 stycken, cirka 95 procent anser att ökad

kunskap om individualisering är mest användbart i deras arbete. Under denna fråga kan inga skillnader bland målgrupperna påvisas. För att undersöka förutsättningarna för att påbörja/fortsätta med ett förändringsarbete på skolan/kommunen ställdes frågan om respondenten anser att seminariet gav de tillräckligt med kunskap och verktyg för att påbörja ett förändringsarbete.

Tabell 7

Anser du att spridningsseminariet gav dig tillräckligt med kunskap och verktyg för att börja använda denna i ett förändringsarbete?

Count	1. Vilken är din befattning?					Total
	Annat	Lärare	Rektor/skoll edare	Skolhuvudman	Tjänsteman	
Blankt	0	1	1	3	2	7
Ja, i mycket stor utsträckning	0	5	2	1	6	14
Ja, i stor utsträckning	5	32	63	15	41	156
Nej, endast i liten utsträckning	1	22	9	7	12	51
Nej, inte alls	0	0	1	0	2	3
Varken eller	4	32	33	9	19	97
Total	10	92	109	35	82	328

Resultat i tabell 7 visar att 170 respondenter, cirka 52 procent anser att seminariet gav de tillräckligt med kunskap och verktyg för att börja använda dessa i ett förändringsarbete. Bland målgrupperna kan vi se att rektorer/skolledare är den målgrupp, nästan 60 procent som anser att de har fått mest kunskap och verktyg för att använda dessa i ett förändringsarbete.

Den samlade upplevelsen av spridningsseminariet

Ett antal frågor ställdes för att undersöka hur deltagarna överlag har upplevt seminariet och om de skulle rekommendera sina kollegor att delta på ett liknande seminarium om tillfället ges. Respondenterna fick möjlighet att kryssa i flera ord som de ansåg relaterade till seminariet. Nästan alla respondenter kryssade i positiva ord och inspirerad, välinformerad och entusiastisk blev det mest frekventa svarsalternativen.

Respondenterna fick svara på frågan huruvida de skulle rekommendera seminariet till sina kollegor.

Tabell 8

Skulle du rekommendera dina kollegor att delta i ett liknande spridningsseminarium om tillfället ges?

Count	1. Vilken är din befattning?					Total
	Annat	Lärare	Rektor/skole dare	Skolhuvudman	Tjänsteman	
Blankt	0	0	0	3	1	4
Ja	5	30	49	13	34	131
Ja, absolut	5	33	37	8	29	112
Kanske	0	25	15	7	9	56
Nej	0	4	7	3	7	21
Nej, absolut inte	0	0	1	1	2	4
Total	10	92	109	35	82	328

Siffror i tabell 8 visar att 243 respondenter nästan 75 procent, skulle rekommendera sina kollegor att delta på liknande seminarium om tillfället ges. Det finns inga påvisbara skillnader mellan målgrupperna men rektorer/skolledare är den målgrupp som i störst utsträckning, nästan 79 procent skulle rekommendera seminariet till sina kollegor.

Redovisning av resultat från telefonintervjuer med samordnare

I kommande avsnitt redovisas resultat av telefonintervjuer med sju samordnare för spridningsseminariet för de sju regionala utvecklingscentra. Utvärderarna har av anonymitetsskäl valt att inte presentera vilka grupper av RUC som ligger bakom respektive region.

Uppdragets mål och syfte

Samordnarnas uppfattning om uppdragets syfte och målsättning skiljer sig åt bland de sju regionerna. Minsta gemensamma nämnare för samtliga sju regioner är att samordnarna anser att en stor del av uppdraget är att sprida information om forskningsrapporten ”Vad påverkar resultaten i svensk grundskola”. Tre av sju samordnare (samordnare för region 2, 3 och 6) tolkar uppdragsbeskrivningen i en vidare mening och anser inte att uppdraget primärt fokuserar på informationsspridning utan bör också leda till en utveckling av skolan.

Fyra av sju samordnare anser att uppdraget i första hand ska leda till att öka deltagarnas bekantskap med materialet som Skolverket har tagit fram. Förhoppningsvis kan detta i sin tur leda till att deltagarna blir intresserade för att arbeta vidare med att utveckla skolan.

Tre samordnare tror att målsättningen med spridningsseminariet var att nå ut till så många deltagare som möjligt, (region 1, 4, 5 och 7) medan samordnare för andra regioner (region 2, 3 och 6)valde att bjuda in färre deltagare och erbjuda dem ett fördjupat upplägg, med mer diskussion utifrån den egna verksamheten.

”Sprida resultat till skolledarna, så att de får kunskap om vad som påverkar resultaten i svensk grundskola. Då kan man på ett bättre sätt organisera leda och utveckla arbetet på skolan. Då handlar det inte heller bara om resultat utan om ett annat sätt att tänka, och då kan man ha god hjälp av forskningsresultat. Resultatet hjälper verksamheten att utvecklas utifrån de grunder som den redan vilar på och kan på det sättet genomföra ett bättre arbete. Sen har vi gjort en speciell modell, en kommunikativ modell, där vi ger deltagarna möjlighet att fundera över sin egen skola och sin egen verksamhet.”

”Att genom de insatser stärka och förbättra måluppfyllelsen hos de deltagare som kommer. De ska få styrka, kunskap och insikt om hur verksamheten kan förbättras och som också kommer att leda till en bättre skola.”

”Att presentera detta material ute i kommunerna för skolhuvudmän och skolföreträdare. Att tala om att de kan jobba med detta själva, att det finns filmer på nätet och de bär frågorna, men också att vi från RUC kan vara med och bistå de med seminarier och så vidare. Utifrån ett behov, när detta är presenterat.”

Mervärdet av spridningsseminariet

Alla sju samordnare utgick vid planeringen av spridningsseminarierna från innehållet i forskningsrapporten och de anser att det viktigaste är att deltagarna får med sig innehållet i rapporten samt kunskap om att de kan påverka resultat i svensk grundskola. Samordnare för region 6 och 3 utvecklar resonemanget vidare och menar att det är viktigt att rapporten används som ett verktyg i ett förändringsarbete.

”I bästa fall att skolledare och skolhuvudmän och lärare diskuterar med varandra, utbyter erfarenheter. Där finns det en styrka om man kan tala med varandra. Det räcker långt om de har med sig ett större engagemang för frågorna. Om de förstår att frågan är komplex att det inte finns enkla samband mellan orsak och verkan. Och nyfikenhet på hur skolan kan förbättras och utvecklas.”

”Ja, det är en kunskap om hur man använder sig utan forskning, när man planerar och leder och organiserar arbetet på en skola. Att man tänker i termer av forskning.”

”De skulle få med sig rapporten, hur den kan påverka skolans resultat, så att de kan fundera noga på hur alla de kommande reformerna kan genomföras utifrån den kunskapen som vi har”.

Spridningsseminariets målgrupp

Samordnare för alla sju regioner anser att skolledare/rektorer och förvaltningschefer är den strategiskt viktigaste målgruppen för spridningsseminariet. Information om spridningsseminariet och inbjudan har framförallt riktats mot skolledare/rektorer och förvaltningschefer. Samordnare i region 1,3, 5 och 7 valde medvetet bort målgruppen lärare och i de övriga regionerna fick lärare delta i mån av plats. En förklaring som ges är att spridningsseminarierna hade behövt vara fler och större om lärarna hade varit en strategisk målgrupp. Region 2 bjöd in lärarstudenter och lärare på lärarutbildningen till deras spridningsseminarium.

”Vi vände oss till skolledare, skolhuvudmän, lärare. Vi ville också vända oss till studenter och lärare på lärarutbildningen. Vi nådde dem och detta är en grupp som är svårt att samla”

”Skolhuvudmän, men också förvaltningschefer, utvecklingsledare som enligt vår uppfattning är en viktig målgrupp, stod inte med i skolverkets beskrivning, och rektorer. Vi fokuserade inte på lärare.”

”Alla, skolhuvudmän, chefer, rektorer och lärare. Initialt hade vi tänkt att vi skulle göra ett seminarium per målgrupp men vi insåg snabbt att då skulle vissa kanske vara helt tomma, så vi ändrade oss och slog samman alla istället till alla tre seminarier.”

Upplägget av spridningsseminariet i de sju regionerna

Resultat av intervjuer med samordnare visar att upplägget och genomförandet av spridningsseminarierna skiljer sig åt i de sju regionerna. I tabell 9 redovisas fem punkter som utvärderarna tror belyser skillnader i hur regionerna har valt att genomföra insatsen.

Tabell 9

	Hel- eller halvdagsseminarium	Workshop i mindre grupper	Visning av Skolverkets producerade filmer	Uppmanades deltagarna i inbjudan att ta del av Skolverkets material	Fler insatser förutom seminariet som en del av uppdraget
REGION 1	Heldagsseminarium	Ja	Ja	Nej	Nej
REGION 2	Heldagsseminarium	Ja	Nej	Ja	Nej
REGION 3	Heldagsseminarium	Ja	Nej	Ja	Ja, forskningscirklar
REGION 4	Halvdagsseminarium	Nej	Ja	Nej	Nej
REGION 5	Halvdagsseminarium	Ja	Ja	Nej	Nej
REGION 6	Halvdagsseminarium	Ja	Nej	Ja	Nej
REGION 7	Inga planerade seminarier, utan rapporten skulle lyftas fram vid ordinarie möten med målgruppen	Nej	Nej	Nej	Nej

Tabell 9 visar att det i tre regioner har genomförts heldagsseminarier och i tre halvdagsseminarier. Vid genomförandet av telefonintervju med samordnare för region 7 planerades inga spridningsseminarier utan resultat av forskningsrapporten skulle spridas vid de ordinarie möten som RUC har med målgruppen. Alla regioner förutom region 4 har genomfört någon form av workshop i anslutning till seminariet, där deltagarna erbjudits möjlighet att diskutera innehållet i rapporten i mindre grupper. Tre regioner använde Skolverkets filmer som en viktig del av seminariet. Deltagare på spridningsseminarium i regionerna 2,3 och 6 uppmanades i inbjudan att ta del av Skolverkets material (Forskningsrapporten, filmerna producerade till rapporten samt

diskussionsfrågor). Endast i region 3 har förutom spridningsseminariet genomförts forskningscirkclar.

Urval av citat som visar hur samordnarna har resonerat kring upplägget och genomförandet av spridningsseminariet

*”Vi var tidigt klara med att om vi vill att det ska hända något måste man jobba i mindre grupper, med stöd av filmer och rapporten. Vi växlade mellan stor grupp och sedan delades de upp i fyra mindre grupper. Vi samlade alla deltagare inledningsvis och gick igenom hela upplägget lite kort, då la vi in filmen om grundskolans resultat, och visade i hela gruppen. Sedan visades de andra filmerna i mindre grupper. Deltagare kunde välja två stycken samtals pass, för och eftermiddag. Vi uppmanade deltagarna att dela upp sig kommunvis för att täcka upp alla analyssystema.” **Samordnare region 1***

*”Vi visade inga filmer. På inbjudan så hänvisade vi deltagare till materialet på Skolverkets hemsida och vi förväntade oss att de hade läst rapporten innan seminariet, och då kunde de se filmerna innan. Vi uppmanade dem aktivt att sätta sig in i rapporten innan och det gjorde kanske hälften. Vi ville ha en fördjupad diskussion, inte bara visa filmerna.” **Samordnare region 2***

*”Man måste komplettera denna satsning med lokala satsningar för att se vad som gäller på plats i kommunen eller i skolan. Om dessa konferenser kunde åtföljas av detta hade det vart utmärkt.” **Samordnare region 6***

*”Deltagarna har fått sitta och diskutera i grupper, sedan hade de en gemensam uppsamling. Det är i dessa diskussioner som ett lärande har skett för då har praktiker berättat hur de ser på det och vi har knutit an det till teorin och sedan har vi kunnat lyfta upp det till en nivå då vi kan prata om skolutveckling. Detta är nog själva essensen av det arbete. Sedan har dessa deltagare fått möjlighet att anmäla intresse till punkt B i vår modell som vi kallar för forskningscirkel. Detta är ett embryo, men då har vi sagt att det är två personer från varje kommun, vi har 25 kommuner som vi arbetet med, kommer erbjudas möjlighet att anmäla intresse till en sådan forskningscirkel och det kommer vara 4 tillfällen under våren. Där kommer man få träffa forskare från Linneuniversitetet som då har med sig det här perspektivet från översikten och där man får tillsammans diskutera och äga frågor.” **Samordnare region 3***

*”Ja alla fyra teman redogjordes för. Men det centrala var individualisering och tog mest tid. De andra delarna har presenterat men vi har ägnat åt framför allt åt de två nedersta; individualisering och differentiering. I inbjudan hänvisade vi till filmerna och materialet som finns på Skolverkets hemsida men vi valde alltså att inte lägga ner tid på att visa detta på vårt seminarium som varade en eftermiddag. De medverkande som genomförde konferensen, utifrån materialet gjort egna bilder som använder och presenterades. Vi hade 4 stycken seminariegrupper som de var uppdelade i, och då försökte vi få samma befattningshavare i samma grupper. I dessa grupper diskuterade vi utförligt hur man kan arbeta för att förbättra resultat i svensk grundskola utifrån individualisering och differentiering.” **Samordnare region 6***

Oklarheter i uppdragsbeskrivningen

Överlag anser inte samordnarna att det har funnits några oklarheter i Skolverkets uppdragsbeskrivning bland annat eftersom Skolverket bjudit in till flera möten och seminarier i syfte att klargöra uppdraget och de förväntningar Skolverket har på insatsen i sin helhet. Då Skolverket också godkänt en skriftlig beskrivning av tillvägagångssättet för genomförandet av spridningsseminariet från varje region fanns enligt flera samordnare, inget utrymme för oklarheter. Trots detta anser två samordnare att ett par saker har blivit föremål för diskussion och skapat enligt dem vissa begränsningar för uppdragets genomförande.

Detta har bland annat varit;

Oklarheter kring den primära målgruppen för spridningsseminariet

- Två av samordnarna har upplevt oklarheter kring vilken målgrupp Skolverket ville att insatsen skulle nå ut till. En region uppfattade det som att Skolverket i första hand ville rikta seminariet till skolhuvudmän, men då samordnaren insåg att det inte fanns tillräckligt många fyllde man på med andra grupper. En annan region uppfattade att Skolverket förespråkade en allmän inbjudan, men valde trots detta att göra en riktad insats.

Oklarheter kring de producerade filmerna

- hur många filmer Skolverket skulle producera som en del av materialet för spridning på seminarierna tillsammans med rapporten
- huruvida Skolverket skulle publicera filmerna på sin hemsida innan spridningsseminariet. Filmerna ansågs av flera samordnare vara en förutsättning för att framgångsrikt genomföra spridningsseminariet.

Oklarheter kring uppdragets tänkta kortsiktiga och långsiktiga resultat

- Några samordnare menar att det finns en övertro på vad som kan åstadkommas genom distribuering av en forskningsrapport. De menar att en sådan insats måste kompletteras med en lokal strategi där lärare och skolledare har en mer aktiv roll.

Intervjuer med övriga deltagare

I detta kapitel presenteras resultat från djupintervjuerna med seminariernas övriga deltagare. Sammanlagt har 61 intervjuer genomförts, med fördelning som visas nedan i tabell 10.³

Tabell 10. Intervjuunderlag fördelat per region samt per befattning.

Befattning	Lärare	Rektor	Skolhuvudmän	Tjänstemän	Totalt
Region 1	2	3	1	2	8
Region 2	3	4	1	2	10
Region 3	3	4	0	2	9
Region 4	4	4	2	2	12
Region 5	3	4	2	2	11
Region 6	3	3	0	2	8
Region 7	2	0	1	0	3
Totalt	20	22	7	12	61

Tabellen visar att intervjuunderlaget omfattar flest lärare och rektorer. Totalt per region har mellan 8 och 12 personer intervjuats, undantaget region 7 där speciella omständigheter varit rådande. Utvärderarna genomförde 9 intervjuer i region 7, men enbart tre av dessa respondenter hade deltagit på gällande seminarium, och därför har utvärderarna valt att plocka bort dessa respondenter svar.

Upplevelse av spridningsseminariets upplägg och genomförande

För att undersöka hur respondenterna har upplevt seminariets upplägg och genomförande har ett antal frågor ställts i intervjuerna. Den första frågan avsåg om respondenterna tyckte att seminariet varit givande, övergripande sett.

---

³. (fotnot: bortfall då alla befattningar inte fanns representerade som deltagare på alla seminarier, inte kunnat nå respondenter, respondenter avböjt).

Upplevs seminariet som givande, övergripande sett?

Av sammanlagt 61 intervjuade respondenter anser 41 att seminariet var givande, övergripande sett. Endast 8 av 61 intervjuade respondenter anser inte att seminariet var givande. Svaren indikerar att seminarierna varit mest givande för lärare, rektorer och tjänstemän. Detta kan tyda på att seminariernas innehåll varit bäst anpassade för dessa målgrupper. Bilden är splittrad för skolhuvudmän. Det kan även indikera olika nivå av förkunskaper hos de olika målgrupperna.

En genomläsning av respondenternas reflektioner nyanserar bilden av vad dessa tyckt varit givande/inte givande på seminarierna. Det som uppskattats har varit erfarenhetsutbytet och diskussioner med andra deltagare. Avsaknaden av diskussioner, tunt innehåll och dåliga föreläsare var det som respondenterna var mest missnöjda med.

Exempel på respondenternas reflektioner om huruvida seminariet varit givande eller inte

*"Jag tyckte det gav mig ganska mycket, framförallt den första delen och gruppdiskussionerna. Erfarenhetsutbyte med andra kommuner är alltid väldigt givande. Det är inte ofta jag hamnar i sådana grupper, så det var väldigt spännande". **Lärare region 3***

*Väldigt bra upplägg med diskussion i helgrupp men att man också sedan delad in oss i mindre grupper. Det gav väldigt mycket. Det var att se bilden av en lärare och rektors ledarskap. Vi har följt upp detta med skolinspektionen. Hur viktiga pedagogerna är och hur viktigt det är att fortbilda dem för att vi ska nå våra övergripande mål för skolan. **Tjänsteman region 1***

*"Jag tyckte att det var varierande kvalitet på föreläsarna. Vissa föreläsare var suveräna andra var tröttsamma. Jag tycker inte att jag fick ett riktigt svar kring frågeställningen, vad som leder fram till högre måluppfyllelse. [...] Sen var det intressant att träffa folk från andra kommuner, och få höra vad de hade gjort för insatser, hur de tyckte och tänkte. Det är alltid intressant med sådana här tvärkommunala utbyten. Så det var väl behållningen av det där." **Rektor region 2***

*"De upprepade bara det som stor i rapporten, det tillförde ingenting utöver det jag redan läst". **Tjänsteman region 2***

*"I det stora hela så tyckte jag att konferensen var oinspirerande, de som höll i den var oinspirerade, de verkade trötta. Det var inget nytt som fördes fram, överhuvudtaget. Video funkar inte alls om man ska ha en konferens som ska leda till att folk ska gå därifrån engagerade och vilja göra något åt sin egen situation. Det blev i princip inga diskussioner. När jag gick därifrån kände jag att jag hade släsat bort en eftermiddag på någonting som var meningslöst". **Skolhuvudmän region 4***

*Det var intressanta saker men det blev inte någonting på djupet. Jag var inte så jättenöjd med det här. Att läraren var viktig för resultatet det visste jag ju sedan innan. Nej, jag gick ifrån föreläsningen och fick inte ens ut det jag trodde att jag skulle få ut jag var jättebesviken. **Rektor region 6***

Spridningsseminariets innehåll, relevans och nytta utifrån de fyra temaområdena segregering, decentralisering, differentiering och individualisering

Under detta stycke presenteras svaren för de intervjufrågor som belyser seminariernas innehåll och relevans samt i vilken utsträckning respondenterna anser att seminariet har gett dem verktyg för att bedriva ett förändringsarbete på sin skola/kommun. Frågorna är ställda separat utifrån den indelning som Skolverkets rapport "Vad påverkar resultaten i svensk grundskola?" presenterar.

Segregering

Anser du att du har fått ökad kunskap om segregering?

Sammanlagt svarade 26 av 61 respondenter att seminariet inte har gett dem ökad kunskap om segregering och 17 personer anser att seminariets innehåll enbart har bekräftat redan befintlig kunskap och erfarenheter. Bland målgrupperna rektor, tjänsteman och skolhuvudman är bilden splittrad. Lärare utmärker sig något mer, då majoriteten inte anser att de har fått ökad kunskap om segregering.

Många respondenter har svarat att seminarierna inte gav dem ny eller ökad kunskap men att de har bekräftat erfarenheter, tankar och kunskap de redan hade och gett detta en vetenskaplig prägel.

Utifrån respondenternas kommentarer kan man utläsa att lärare ofta känner igen sin vardag i det som seminariet tagit upp och att det är ett ämne som diskuteras mycket bland målgruppen. Att ta upp det fria skolvalet som en segregering faktor har varit nytt för en del, och samtidigt refererar många enbart till etnisk segregering i sina resonemang. En del anser att kunskapen inte är relevant för dem då de är verksamma i ett litet område med få invandrare eller ute på landsbygden där det enbart finns en skola.

Exempel på hur respondenterna resonerat om huruvida seminariet gett dem ny/ökad kunskap om segregering

"Nej, det har man ju sett länge. För oss som jobbar i skolan, det här har vi vetat länge och det har vi diskuterat länge. I och med att friskolereformen kom så väljer ju de sina elever på ett helt annat sätt. Vi har ju fått rena elitiskolor i Sverige. Det har ju gått snett för länge sedan, det säger sig själv om du har en klass med bara föräldrar med akademisk utbildning eller en klass från 30 nationer".
Lärare region 7

"Nej inte ny, men det lyfte upp något som man tänker på dagligdags. De lyfte upp det och man blev medveten om det". **Lärare region 1**

"Inte mer än att det bekräftade mina tankar om att olika är en kraft och inget som missgynnar. Olikheter kan snarare göra saker och ting bättre. Eftersom jag jobbar kring elever med utvecklingsstörning så ser man ju att det finns en tanke i andra verksamheter om att man inte ser vikten av att man kan lära sig av varandra trots att man är olika". **Rektor region 3**

"Det kan jag faktiskt inte påstå. Man var ju inne på dessa fyra områden (segregering, decentralisering, differentiering, individualisering), men det var inte så att man penetrerade något av dem". **Tjänsteman region 3**

"Att bostadssegregationen är ett problem tror jag alla har klart för sig. Men det här med friskolorna, att det kunde påverka så mycket, var inte en nyhet, men att det har så stor genomslagskraft, det var jag inte beredd på". **Skolhuvudmän region 4**

I intervjuerna ställdes också frågan om personen kände att den hade möjlighet att påverka segregeringen eller på något sätt motverka dess negativa effekter. Svaren visar att skolhuvudmän i allra högsta grad känner att de kan påverka och förändra inom detta område, detta svarade 6 av 7 intervjuade skolhuvudmän. Respondenternas upplevelse av de egna möjligheterna att påverka sjunker i takt med befattningar som arbetar närmre eleverna. Lärare är den målgrupp som minst känner att de kan påverka denna problematik.

I respondenternas kommentarer kan man utläsa att flera har svårt att resonera kring vilken roll de möjligen kan ha för att minska segregeringens negativa effekter även om de inte kan motverka segregeringen i sig. Men det är också många som kan resonera och känner att de kan göra något för att påverka och motverka negativa effekter. Lärare och rektorer resonerar på klassrumsnivå om hur de kan arbeta med allas lika värde och flera nämner att de kan arbeta med skolans anseende och rykte för att locka en bredd av elever. Andra känner att problematiken måste lösas på en högre nivå. Skolhuvudmän ser bland annat möjligheter att påverka genom att styra bostadspolitiken och placeringen av skolor.

Exempel på hur respondenterna resonerat kring hur de kan påverka inom området segregering

"Det är ju lite svårt, det är ju så många makter som påverkar detta. Egentligen det enda man kan göra när det kommer till skolan, om boendet redan är segregerat så, och har man beslutat att man ska få välja skolor så är det klart att föräldrar väljer skolor. För mig som enskild lärare är det enda man kan göra att ge skolan gott anseende så att elever söker sig dit. Men det blir ju likväl segregering, om det är så att det bara är en viss kategori som söker sig till vår skola om vi profilerar oss som någonting. Det är svårt att komma åt".

Lärare region 3

"Det är klart att jag kan påverka, i det dagliga arbetet måste jag ha detta i åtanke och ta hänsyn till olika typer av elevgrupper. Det här med läxor, det hänger väl ihop med detta. Och föräldrars utbildning, så man inte bara skickar hem de med svåra saker och tror att de får hjälp med det hemma". **Lärare region 1**

"Ja det har jag naturligtvis. Att bedriva en likvärdig skola oavsett var barnen kommer ifrån och föräldrars utbildningsnivå och så, så måste vi stå för en likvärdig utbildning och ha en väldigt god kvalitet på utbildningen och se till att möta alla de här behoven och olika förutsättningarna, så visst har vi en möjlighet att påverka". **Rektor region 6**

"Nej jag har väldigt lite utrymme att göra det i och med att det är många som vill gå här på min skola och vi har stort upptagningsområde så vi kan egentligen bara ta emot de barn som bor i upptagningsområdet och de väljer också att gå här. Då ligger det i ett medelklassområde, så det är jättesvårt. Jag har ofta ansökningar från andra barn som jag vill ta emot, men som jag inte kan ta emot. Vi får inte plats helt enkelt". **Rektor region 2**

"Ja visst har jag det, på lång sikt. Det är inget man gör i en handvändning, men de beslut vi fattar och den kompetensutveckling vi väljer och de utvecklingsområden som vi väljer har naturligtvis betydelse". **Tjänsteman region 5**

"Ja. Jag sitter med i kommunfullmäktige och här har vi ju det här med hur man bygger husen. Vi har medvetet sett till att i alla bostadsområden finns det villor och hyresrätter just för att se till att det finns ett underlag för grundskolorna. [...] Vi har ju också valt att lägga till extrapengar till skolor där minst 30 % av eleverna har en kombination av både utländsk härkomst och att föräldrarna har låg utbildningsnivå". **Skolhuvudmän region 4**

"Vi har slagit ihop två skolor. Segregeringen och hur man planerar sina olika skolor kan man påverka väldigt mycket. Det har vi påverkat väldigt mycket här. Genom att gå från små enheter till större enheter. [...] Hur man organiserar sina skolområden kan i stor grad påverka vad man har för sammansättning". **Skolhuvudmän region 4**

Decentralisering

Anser du att du har fått ökad kunskap om decentralisering?

På frågan om respondenten anser sig ha fått ökad kunskap om decentralisering har endast 11 av de 61 intervjuade personer svarat ja. Sammanlagt svarade 32 respondenter att de inte anser att de har fått ökad kunskap om decentralisering. Av samtliga intervjuade respondenter anser 16 att seminariets innehåll enbart bekräftat redan befintlig kunskap och erfarenheter. En genomläsning visar att det främst är lärare och rektorer som svarat nej på frågan om de fått ökad kunskap om decentralisering. Bilden är splittrad bland rektorer och tjänstemän.

Studerar man svaren utifrån hur varje region svarade framstår att ingen av de intervjuade respondenterna i region 1 och 6 anser sig ha fått ökad kunskap om decentralisering. Detta kan antingen bero på att ämnet inte avhandlats i dessa regioner eller att nivån på innehållet motsvarat redan befintlig kunskap.

I respondenternas kommentarer ges en bakåtblick över hur decentraliseringen och kommunaliseringen diskuterats under den tid som gått. Många har lång erfarenhet och har sett hur förändringen påverkat verksamheten och känner att forskningen bekräftat det de upplevt själv.

Exempel på hur respondenterna resonerat om huruvida seminariet gett dem ny/ökad kunskap om decentralisering

"Ja jag har nog inte riktigt tänkt att det var så här illa, att man gör på det här sättet. Jag trodde att man såg mer till behoven verkligen. Jag fick mig en tankeställare, inte undra på att det blir väldiga skillnader egentligen". **Lärare region 2**

"Inte ny kunskap, men det behövs det som man ser i sin vardag hela tiden. Resursfördelning, man tycker det är orättvist. Jag ser både på min egen arbetsplats och mitt barns skola och överhuvudtaget det man mött genom åren. Det där är ju inte vad det borde vara". **Lärare region 4**

"Nej kanske mer en bekräftelse på det man har sagt under lång tid, diskussionen var igång redan 1991. Det är jätteviktigt för kommunala beslutsfattare att de verkligen förstår det här och tar lärdom och förstår konsekvenserna av det här. Det är viktigt att kommunförbundet får ut de här åsikterna". **Rektor region 6**

"Nej det var ingen ny kunskap. Men jag tycker att man fördelar pengar på kommunen utifrån ett socioekonomiskt system, så det är inte lika för alla skola". **Rektor region 2**

"Ja det gav en annan vinkling på det hela. Vi har direkt skolpeng i vår kommun som skolhuvudmän har tagit fram ett system för, och med denna lite nyare fakta ger ju anledning till att titta på systemet en gång till. Det var absolut en intressant vinkling att man kan titta på det ekonomiska bidragssystemet med andra ögon". **Tjänsteman region 4**

"Seminariet gav mig en bekräftelse på att vi är på rätt väg. Vi har börjat titta mer och mer på att vi måste fördela rättvist, inte lika. Man måste prioritera vissa verksamheter för att man har låga resultat. Det håller vi på att jobba med, t.ex. kompetensutvecklingsinsatser. Skolor med problem får första tving på vissa insatser. Så har vi inte tidigare gjort, utan då har vi erbjudit de som varit intresserade. Vi är också inne i resonemanget hur vi ska fördela medel och resurser, ska det fördelas rakt av eller ska det styras mer efter behoven. Seminariet gav mer en bekräftelse på att vi är på rätt väg i vårt tänk". **Tjänsteman region 4**

"Mycket även där var att jag fick bekräftelse på kunskaper jag tidigare antog. Men det är klart, man kan ju anta saker men sen måste man få det bekräftat. Det är viktigt att man fördelar, men att man skulle kunna se på någon socioekonomisk faktor... och det gör vi i vår kommun. Men det gav också lite goda idéer. Det måste jag påstå att det gjorde. Jag säger ja på den frågan". **Skolhuvudmän region 2**

I intervjuerna ställdes frågan om personen kände att den hade möjlighet att påverka fördelningen av resurser till skolorna i sin kommun. Svaren visar även här, att skolhuvudmän i allra högsta grad känner att de kan påverka och förändra inom detta område. Detta svarade 6 av 7 intervjuade skolhuvudmän. Det återkommande mönstret gäller även för lärare, som i minst utsträckning anser att de kan påverka fördelningen. Generellt är det dock färre som känner påverkansmöjligheter inom detta område jämfört med segregering.

Respondenternas kommentarer belyser varför man inte tycker att man kan påverka, samt hur man faktiskt kan påverka. Många har resonerat kring kommunikation och dialog mellan de olika nivåerna inom skolans organisation. Ibland är kommunikationen bra, ibland dålig. Respondenterna känner att de kan påpeka behov för lokala skolhuvudmän och ibland bli hörd, men att det inte alltid finns möjligheter att fördela efter behov. Det finns hänvisningar till ett fördelningssystem som uppfattas som statiskt, förutom möjligen när det handlar om små barn och särskolor. Man kan också utläsa en viss skillnad mellan landsbygd och städer; att det är närmre till en fungerande dialog i en mindre kommun.

Exempel på hur respondenterna resonerat kring hur de kan påverka fördelningen av resurser till skolor i sin kommun

*"Sen ett år tillbaka är det förändringar i vår kommun, just med dialogen, skolhuvudmännen bemöter människorna helt annorlunda ute på gatan och så här. Det känns ändå någonstans som att de lyssnar på ett annat sätt. Sen att de kan genomföra det, det är en annan sak. [...] Jag känner att jag kan ringa upp en skolhuvudman och att denne lyssnar på mig, ur den aspekten kan jag påverka direkt. Om det gäller en större kommun så kanske det är helt annorlunda". **Lärare region 5***

*"Nej inte till skolan, det kan knappt rektorn göra. Det är ju inte behovsstyrt på något märkligt sätt. Jag kan möjligtvis påverka resurserna inom skolan, men nä... det tycker jag inte". **Lärare region 2***

*"Ja det har jag. Vi är en så pass liten kommun som har satsat mycket på skolan, vi kan påverka mycket. Vi har nära kontakt med skolhuvudmannen, vårt samarbete med dem, vi har en liten organisation som gör att det är lätt. Jag tror att det är mycket svårare i stora städer". **Rektor region 3***

*"Nej det kan jag inte säga att jag som enskild rektor kan. Man har ett system där man har föräldrars utbildningsnivå och tid i Sverige som man tittar på när man fördelar pengarna. Och då tittar man på varje elev man har på skolan och det är faktiska förhållanden och ingenting som jag kan påverka". **Rektor region 6***

*"Ja, genom att jag är en del av förvaltningsledningen, vi sätter internbudget och hur vi fördelar resurser. I min kommun fördelar vi enligt de socioekonomiska faktorerna som skolverket har tittat på. Utbildningsbakgrund, sysselsättningsgrad, härkomst, pojkar/ flickor". **Tjänsteman region 1***

*"Ja det har jag. Vi lägger en pott men sen behåller vi en del centralt för att kunna lägga de där det behövs. Vi försöker styra för att få resurser för att stötta de yngsta barnen". **Skolhuvudmän region 1***

*"Ja, men inte just lagen om lika villkor för den är ju styrande, men jag kan vara med och påverka särskolans elevpeng och de yngre barnens elevpeng. Det kan jag påverka". **Skolhuvudmän region 5***

Differentiering

Anser du att du har fått ökad kunskap om differentiering?

Sammanlagt svarar 23 av de 61 intervjuade respondenter att de inte har fått ökad kunskap om differentiering. Bilden över kunskapsutvecklingen för differentiering fördelat per målgrupp visar en ganska splittrad bild mellan målgrupperna. Möjligtvis finns bland lärarna de flesta som inte anser att de har fått ökad kunskap.

Datansamlingen ger en ganska varierad bild över deltagarnas kunskapsutveckling fördelat per region. I region 3 och 5 har enbart en intervjuad respondent (av 9 respektive 11) ansett att den har fått ökad kunskap om differentiering. I region 2, 4 och 6 har siffran varit fyrdubbel.

Bland respondenterna kommentarer kan man utläsa att flera känner tveksamheter till forskningen om differentiering, eller hur forskningen om detta har presenterats för dem. Man menar att man inte kan generalisera, att inkludering inte alltid är bra för alla elever. Forskningen har inte övertygat alla, men många känner att de fått sin erfarenhet bekräftad. Flera menar att deras skola redan är inkluderande och en del uttalar att seminariet eller rapporten fått dem att tänka om helt och gjort förändringar som ska träda ikraft till höstterminen.

Exempel på hur respondenterna resonerat kring om seminariet gett dem ny/ökad kunskap om differentiering

"Inte direkt, men ändå att man då driver det här så pass hårt med att allt ska vara integrerat i ordinarie undervisningsgrupp. Jag har själv jobbat i branschen länge, och vet att det finns elever som inte kan koncentrera sig i stora klasser. Man kan inte generalisera. [...] Man visade forskningen och man fick ta del av Nossebro och deras utveckling. Där menade man på att om alla skulle integreras i den ordinarie undervisningen och då skulle allt bli bra, och jag har svårt att se det". **Lärare region 5**

"Delvis, men det bekräftar sådant som jag har trott sedan tidigare och det har påverkat mig och mitt arbete ganska mycket. Vi har gjort om klasstrukturen inför hösten. Tidigare hade vi såna typiska klasser och fördelning där vi placerade elever med särskilt stöd i mindre klasser om 10 elever som var permanenta grupper. Men från och med hösten stödda av forskningen så integrerar vi nu elever med varandra för att öka kommunikation och samarbete. Så jag har verkligen med stöd av forskningen och seminariet kunnat driva igenom en förändring som kommer att börja från och med höstterminen 2011". **Rektor region 1**

"Nej återigen så bara bekräftade det som jag sett och känt till. Det är ingen ny forskning som säger det här, den här forskningen tycker till och med jag att jag lärde mig på skolan på 70-talet. Att särplocka elever i olika undervisningsgrupper på det sättet... Märka ut dem, innebär ju att man förlorar rätt mycket kompetens på det sättet. Att ha kvar elever som av olika skäl, på individnivå, integreras i gruppen med goda exempel från klasskamrater som gör att de faktiskt blir lite bättre för att de är i den normala miljön. Den heterogena miljön som har visats sig av tidigare forskning, är gynnsam. Nu har det blivit ännu starkare att en heterogen utbildningsmiljö är jättebra, olikheter förstärker människors både kunskap och förmåga att förstå andra människor. De andra aspekterna som inte är kunskap utan mer social och kulturell kompetens". **Tjänsteman region 2**

"Vi särskiljer inga elever. Vi hade resursskolor men de är nedlagda och barnen är utplacerade i de andra skolorna. Däremot finns det team av lärare och kuratorer runt de här eleverna. Vi har gått ifrån att skilja. De som jobbade på skolorna såg att eleverna kommer dit med ett problem men går därifrån med alla andras problem också. Så nu har vi inte det längre". **Skolhuvudmän region 4**

På frågan om respondenterna kände att de hade möjlighet att påverka fördelningen av resurser till skolorna i sin kommun visar svaren ett nytt mönster jämfört med samma fråga om teman segregering och decentralisering. Nu är det istället rektorer och lärare som i större utsträckning anser att de har möjlighet att påverka när det handlar om området differentiering. Detta mönster kan ses som ganska naturligt då vi nu är inne i klassrummet.

Respondenternas kommentarer belyser att lärare och rektorer i stor grad anser att de kan förändra undervisningen med syfte på differentiering, men att hänsyn måste tas till både arbetslag och elever. Vissa menar att tillgången på ekonomiska resurser och tid styr och att de därför inte har möjlighet att påverka. Flera tjänstemän och skolhuvudmän anser att de inte kan påverka vad som sker i klassrummet, att det ligger på skolchefen och dess personal. Många ser dock att det är deras ansvar att föra dialogen, sätta in kompetensutveckling samt skapa förutsättningar för förändringsmöjligheter.

Exempel på hur respondenter resonerat kring hur de kan påverka hur undervisningen organiseras med syfte på differentiering

"Ja det tycker jag, för där tycker jag att vi försöker se till elevens bästa. Där är ju också eleven med och får vara med och bestämma var den vill sin stödsats, i klassrummet eller utanför. Så det tycker jag att jag får vara med och bestämma". **Lärare region 4**

"Absolut. Där har vi full frihet att organisera hur vi vill, och där har man provat lite olika. Arbetslaget kan ju bestämma själv ganska mycket inom givna ramar". **Lärare region 4**

"Jag kan ha synpunkter men jag känner att jag har liten chans att påverka när det gäller differentieringen där, det ligger nästan på politisk nivå". **Lärare region 6**

"Nej, jag kan bara bytta diskussionerna. Det är helt andra saker som styr det, tjänster och ekonomi bl.a. Inte forskning". **Lärare region 3**

"Det känner jag absolut att jag kan göra. Ledarskapet är viktigt i detta, vi önskar att vi hade mer tid till det. Vi drunknar ju många gånger i administrativa uppgifter. Men visst jag kan känna att jag har möjlighet att påverka". **Rektor region 3**

"Definitivt, jag jobbar hårt för att eleverna ska vara inne i sina klasser och få sitt stöd där och endast i undantagsfall ska vi ha några särskilda undervisningsgrupper och det är vi helt överens om här på skolan. Det tror jag är väldigt viktigt hur rektorn ser på det, det är ju lätt för lärare som tycker att besvärliga elever får någon annan sköta. Då tror jag rektorn är viktig". **Rektor region 5**

"Ja det har jag stor möjlighet att göra, när det gäller de här eleverna. Däremot så räcker inte medlen men det är jag som har möjlighet att påverka hur det fördelas och förändringar och så har jag möjlighet att påverka". **Rektor region 2**

"Både ja och nej. Till vissa delar kan jag påverka, andra inte. Det kan finnas politiska beslut med riktlinjer som gör att man får följa det ena eller det andra". **Rektor region 3**

"Ja det kan jag, i allra högsta grad. Jag är chef för rektorerna och har ett uppdrag kring verksamhetsutveckling. Det är ju en av delarna jag tittar på, skolans organisation. Varför gör man smågrupper t.ex. Som jag sa innan så gör man ju extra ansökningar för barn med behov av särskilt stöd. Vi håller på att se över det systemet. För det systemet i sig kan bidra till att man gör speciallösningar och vid sidan om lösningar. Det här sättet att hantera resurserna kan bidra till en differentiering. Vi håller på att se över detta, rektorerna är i allra högsta grad delaktiga i denna diskussion". **Tjänsteman region 3**

"Det kan man påverka väldigt mycket som skolhuvudman, en attitydförändring i personalgruppen. Att ha höga förväntningar även på de barn som man inte tror ska klara sig. De har samma möjligheter att klara sig bara vi möter dem på rätt sätt. Och också att man möter oavsett och att man får anpassa sin undervisning och sin verksamhet efter barnen och inte efter sig själv. Det är en stor attitydförändring". **Tjänsteman region 4**

"Inte så mycket, det ligger mest hos rektorn. Jag kan ju resonera med rektorer men ansvaret ligger mest hos rektor, inte på förvaltningen". **Tjänsteman region 2**

"Ja det är klart att jag skulle kunna göra det. Som skolhuvudmän är man ytterst ansvarig... och har den verktygslådan att om något inte är rätt så ändrar man ju organisationen. Och påpekar att någonting måste åtgärdas. Jag har utrymme där". **Skolhuvudmän region 2**

"Här är det verksamhetscheferna som har de frågorna, det tar vi inte hand om. Det ligger på skolcheferna". **Skolhuvudmän region 4**

Individualisering

Anser du att du har fått ökad kunskap om individualisering?

På frågan om respondenten anser sig fått ökad kunskap om individualisering har 19 av de 61 intervjuade respondenter svarat ja. Ett lika stort antal anser inte att de fått ökad kunskap och ungefär lika många anser att innehållet bekräftat befintlig kunskap och erfarenhet. Bland skolhuvudmän anser majoriteten att seminariet har gett dem ökad kunskap om individualisering. Bland lärare och tjänstemän är bilden splittrad och bland rektorer bekräftas den tidigare kunskapen.

Utläsning bland svaren fördelade per region ger en varierad bild av kunskapsutvecklingen om individualisering. Region 1 sticker ut något mer än de övriga med nästan två tredjedelar av respondenterna som angett att de har fått ökad kunskap om individualisering.

I respondenternas kommentarer kan man utläsa uppfattningen om att individualiseringstanken misstolkats av flera befattningar, både lärare, rektorer och skolhuvudmän. Att otydligheter i styrdokumentet skapat utrymme för egna tolkningar som inte varit i linje med den ursprungliga tanken. Det finns även de som ifrågasätter den diskussion som presenteras i forskningen, att den bygger på en ensidig syn på kunskap. Man hävdar istället att ett individuellt arbetssätt skapar aktiva elever som i internationell jämförelse tar mer ansvar och initiativ.

Exempel på hur respondenterna resonerat kring om seminariet gett dem ny/ ökad kunskap om individualisering

"Nej, ingen nyare, det har man hört tidigare. På sitt sätt så håller jag med om de här bitarna, rent ämnesmässigt när man tittar på resultat. Men i min värld så är skolan så mycket mer än att bara läsa en massa ämnen. Och jag har redan konkreta bevis på det här. Om man jämför med andra länder. Vi fungerar på ett helt annat sätt när det gäller att ta eget ansvar, t.ex. Sjänt som man inte kan mäta. Vi har ju fått kritik för att vi haft för mycket grupparbeten och hit och dit, att eleverna får bestämma mycket själva. [...] Vi har märkt, när vi samarbetat med skolor från andra länder, bl.a. Frankrike, Italien, Finland osv., att våra elever kan tänka till på ett helt annat sätt. Man har ett ansvar för ett arbete, när vi haft grupper med de här andra länderna så har vi sett att de svenska eleverna som tar initiativ och driver frågorna på ett helt annat sätt. Även kollegor från andra länder håller med om det, att när man har en uppgift så tar våra svenska elever ett helt annat ansvar. De andra siter och väntar på att bli ledda av pedagogerna så att säga. Så är inte våra svenska elever. Jag tror att vår undervisningsform har skapat detta, och det ser jag som positivt". **Lärare region 5**

"Det är lätt gjort att lärare blir vilsna i de styrdokument vi har. Nu har vi en ny läroplan och där är det bättre. Men det är lätt att man går vilse i styrdokumentet och gör egna tolkningar som egentligen inte avsågs. Och har man då inte haft diskussioner innan så är det så lätt att man hamnar i att det egna arbetet är vägen till kunskap. Vi ändrade för flera år sedan, vi hade ett arbetsystem som vi såg att barnen jobbade jättemycket, de var sysselsatta och var oerbjärt effektiva och de lärde sig säkert saker, men det blev för mycket görande och för lite lärande. För lite diskussion kring vad jag har lärt mig. Så jag kände att jag blev bekräftad i att vi hade tagit bort det och att det var bra". **Rektor region 2**

"Just detta med att man under lång tid har tolkat saker så fel. Man har skapat ett ansvar för eleverna, som inte kan ha det. Pedagogerna ska ha ansvar. Man måste förtydliga för pedagogerna vad lärdokumentet säger och lyfta fram betydelsen av att kollektivt utbilda eleverna. Det har blivit mycket olyckligt här, pedagogerna har fått tolka skollagen utan någon vägledning. [...] De svaga eleverna blir jättelidande av detta system, och de starka klarar sig alltid". **Tjänsteman region 1**

"Det är ju ett begrepp som är ganska missuppfattat tycker jag. Det handlar ju om enskilda studier och att man som elev inte ska lämnas vind för väg utan stöd, men det är ju mer egentligen att undervisa utifrån varje individs kunskap. Nej, nu jobbar jag mycket med matematiken och där är det ju väldigt specifikt att man har blivit att man jobbar på enskilt och det, man kan säga att det har lyfts mer de sista åren, det är samma sak med den delen att, jag tycker att det begreppet har missuppfattats tidigare, individualisering". **Tjänsteman region 6**

"Ja den frågan väckte mycket eftertanke. Och det var lite nedslående att det kunde vara så stort problem. Vi har lärare som inte förstår hur det ska hantera sin roll och att eleverna vill också ta eget ansvar". **Skolhuvudmän region 1**

På frågan om respondenterna anser att de har möjlighet att påverka hur undervisningen genomförs anser nästan alla lärare, rektorer och tjänstemän att de kan påverka och förändra. Bland skolhuvudmän anser var tredje respondent att de känner att de har möjlighet att påverka.

I respondenternas kommentarer kan man utläsa att lärare och rektorer i stor utsträckning kan påverka hur undervisningen genomförs, och att rektorer har ansvar för att lärarna får kännedom och kunskap om hur de kan arbeta annorlunda. Både lärare och rektorer nämner att resurs- och tidsbrist begränsar dem i detta arbete. Lärare menar att det är svårt att hinna med att ge alla elever individuellt stöd eller anpassa undervisningen till alla individer eftersom klasserna är så stora. Rektorer menar att de inte har tillräckligt med tid att vara ute i klassrummen och föra dialog med lärarna om undervisningssätt. Dessutom har en del rektorer nämnt att det ibland kan vara svårt att få lärare att ändra arbetssätt, att de har en vana av att själva styra över sin undervisning. Tjänstemän och skolhuvudmän hänvisar till rektorernas ansvar men menar också att de till viss del kan påverka undervisningen genom att de styr över rektorernas och lärarnas kompetensutveckling.

Exempel på hur respondenterna resonerat kring hur de kan påverka hur undervisningen genomförs

"Ja det tycker jag. Vi sitter just nu och planerar inför nästa läsår, då har vi pratat om hur vi ska utnyttja våra arbetslag och hur vi ska tänka, vilken elevsyn vi ska ha. Individualisering har vi jobbat jättemycket med i flera år, just eget arbete, och nu har vi sett filmerna som skolverket lagt ut, hela skolan har sett det på konferenstid. Alla har kommit till insikt med att det kanske inte har varit så bra som vi trott, det här egna arbetet som vi har kallat för individualisering. Det känns som om vi är införstådda med det nu, att det ska fortfarande vara individualiserat men inte lika med eget arbete i klasserna utan att man mer ska föra in diskussionerna i matematiken och så". **Lärare region 5**

"Ja till stor del. Men så begränsas man ibland av olika orsaker. Ja, att man är ensam med en stor grupp där det finns många med väldigt olika behov. Det är jättesvårt att tillgodose allas behov så som man skulle vilja, man räcker liksom inte till". **Lärare region 2**

"Stor möjlighet. Det är ju inte så lätt, de är ju bäst i klassen själva och ledare och så vidare och inte så övertygade om de metoder som är framgångsrika. Det har funnits mycket vanföreställningar inom lärarkåren och inom skolforskningen också t ex individualisering är ett lysande exempel på det. Det gäller att ta fram goda exempel som faktiskt har belägg i forskningen och inte antaganden och gissningar. Absolut det tycker jag att den har gjort". **Rektor region 6**

"Nej jag tror att det kan vara ganska svårt. Som rektor leder man ledare och ledare kan vara ganska bestämda så det kan vara svårt att påverka. Men det är klart att man ska försöka, det är inget man ska sopa under mattan". **Rektor region 3**

"Förutom att styra rektorernas dagordning, har jag fått planera och genomföra olika kompetensutvecklingsinsatser som handlar om hur man ska hantera t.ex. individualisering på ett bra sätt." **Tjänstemän region 2**

"Ja i någon mening, genom rektorerna. Genom att tala om vad vi förväntar oss rent kunskapsmässigt. Varje elev ska ses som en individ". **Skolhuvudmän region 1**

"Det blir ju i så fall genom olika utbildningsinsatser och så. Men vi går inte in till den enskilde läraren och säger si eller så utan det blir genom utbildningsprojekt för att komma vidare". **Skolhuvudmän region 4**

Reflektion och tankar kring förändringsarbete

På frågan om personen reflekterat över vad den kan förändra i sin undervisning/skola/organisation utifrån den nya kunskapen har 32 av de 61 intervjuade respondenter svarat ja. Mindre än hälften av de intervjuade respondenterna säger att de inte har reflekterat över hur de kan genomföra förändringar i sitt arbete. Lärare, i större utsträckning än de andra målgrupperna, anger att de har reflekterat kring hur de kan förändra sin verksamhet. Noterbart är också att skolhuvudmän är den grupp som har reflekterat minst kring hur de kan förändra sitt arbete. Bland rektorer och tjänstemän är bilden splittrad.

Frågan har dock ett antal begränsningar. Många respondenter verkar redogöra för sina reflektioner överlag kring problematiken som alltså inte är kopplad direkt till närvaro på seminariet. Ett fåtal personer härleder reflektionerna direkt till spridningsseminariet.

Exempel på hur respondenterna har reflekterat över hur de kan förändra sin undervisning, skola eller organisationen utifrån den nya kunskapen

*"Jag tycker ändå att man blev stärkt i sin lärarroll. Hur viktig jag faktiskt är för eleverna. Att man inte kan lämna över alltför mycket på eleverna. Och att det är viktigt att alla får vara med i helheten och inte bara sitta och jobba enskilt hela tiden. Att man måste ha stimulans av varandra. Och att man måste individualisera så mycket det bara går förstår det som att hon menar att hon måste se varje individ och arbeta utifrån dennes förutsättningar" **Lärare region 2***

*"Det ska vara det om lärarkompetensen. Jag känner mig säkrare på att vi gör rätt i Lund när vi ersätter lärarna till 100 % om de går lärarlyftet. Sen är det ju så att ju mer kunskap man har desto säkrare känner man sig i sina beslut." **Skolhuvudmän region 4***

*"Ja det är klart, de här två sista sakerna har jag funderat mycket på. Detta behöver vi prata mer om på skolan. Vi behöver ta upp detta med lärarna och de måste få samlad kunskap om detta också innan vi kan börja arbeta med detta." **Rektor region 1***

*"Delvis började jag göra det, och dessutom så bidrog jag till att sprida till mina kollegor och beslutsfattare att de borde gå på dessa seminarier. För jag tyckte de gav en sådan bild av vad som påverkar resultat. Det är så lätt att när man pratar om resultat i svensk skola, bara tittar på faktainbämtande och hur den delen ska se ut." **Rektor region 2***

*"Det här måste jag ta hem och jobba mer med mina lärare. Jag måste tydliggöra vikten av deras ledarskap och vad viktiga de är som personer. Och jag måste också tydliggöra det för föräldrar så att de ska förstå hur viktig personalen är för deras barns framgångar i skolan." **Rektor region 5***

*"Vi har pratat mycket både innan och nu efter vad eleven kan påverka, vad den ska påverka. Och vad ska den absolut inte påverka, utan det ska vara en profession som styr. Också vad gäller lärarnas roll." **Tjänsteman region 1***

*"Det stora värdet med seminariet var denna bekräftelse, det gav inte så mycket nytt. Det är bra att man diskuterar frågorna. Vi såg till att alla våra skolchefer gick på dessa seminarier, så att vi skulle kunna ha detta som ett diskussionsunderlag. Men det blev inte riktigt så, utan diskussionerna hamnade där vi redan var, de tillförde inget ytterligare." **Tjänsteman region 4***

*"Ja. Jag fick många frågeställningar och områden där jag kunde utmana skolledarna så att de tänker till kring sin verksamhet. Jag sitter inte i en position där jag förändrar det, men jag kan påverka andra att förändra. Det har lett till en massa diskussioner i verksamheter tack vare denna konferens." **Tjänsteman region 4***

Konkreta förändringsåtgärder

På frågan om personen har förändrat något i sin undervisning/skola eller organisation utifrån den nya kunskapen svarar 44 av de 61 intervjuade respondenterna nej. Resultat fördelat per målgrupp visar inga signifikanta skillnader mer än att bland målgruppen skolhuvudmän finns ingen som har svarat att de har förändrat något i sin verksamhet. Entydigheten i frågan indikerar att spridningsseminarierna inte har lett till konkreta förändringsåtgärder, då utvärderingen genomfördes.

Vid en genomläsning av svaren per region kan man utläsa att region 1 och 6 utmärker sin från de övriga regionerna. I dessa regioner har hälften av de intervjuade respondenter genomfört en förändring i sin verksamhet som en direkt följd av seminariet. I region 4 har ingen av de intervjuade respondenter genomfört någon förändring.

Exempel på förändringar som respondenter har genomfört i sin verksamhet efter att ha deltagit på seminariet/ tagit del av forskningsrapporten

*"Vi har minskat på egen tid. Vi har mer lärarledda lektioner nu. Var det på grund av rapporten och seminariet som ni började jobba på ett annat sätt. Ja initialt var det. Vi har sett problem men inte kunnat hantera det. Vi har haft svårt att kontrollera vad elever gör. Vi hade ämnes rum som man kunde gå mellan, vissa elever utnyttjade systemet, och det var svårt för oss att upptäcka det. Så vi började diskutera detta och då kom rapporten och det blev vatten på vår kvarn. Så det blev det avgörande. Har ni sett någon skillnad på resultat efter detta? Generellt har vi sett en del skillnad. Vi har färre elever som har halkat efter. Däremot har de duktiga eleverna blivit missnöjda för de blir ju tillbaka knuffade." **Lärare region 1***

*"Men jag kan säga att rapporten i sig har fått oss att tänka till. Vi är några stycken som har förändrat bland annat det här med differentiering och individualisering." **Lärare region 3***

*"Ja jag kan nog tänka mig att man i mindre utsträckning differentierar och särskiljer, och inte gör smågrupper med svaga elever utan låter dem vara med." **Lärare region 4***

*"Det är väl det här att få med alla på ett annat sätt, att man inte tänker att det här är för svårt för xxx han får göra någonting annat, att man får verktyg för att integrera. Just nu läser jag en, det handlar hur man kan jobba med andra språket i klassrummet så att det blir bra för andra." **Lärare region 6***

*"Kanske man tänker mer på det här med barnen som inte är så duktiga på att jobba självständigt." **Skolhuvudmän region 7***

*"Vi har gjort om klasstrukturen inför hösten. Tidigare hade vi såna typiska klasser och fördelning där vi placerade elever med särskilt stöd i mindre klasser om 10 elever som var permanenta grupper. Men från och med hösten stödda av forskningen så integrerar vi nu elever med varandra för att öka kommunikation och samarbete. Så jag har verkligen med stöd av forskningen och det seminariet kunnat driva igenom en förändring som kommer att börja från och med höstterminen 2011." **Rektor region 1***

*"Nej inte mitt arbetsätt direkt. Men jag försöker påverka lärarna. Genom att säga att de ska ta del av rapporten, genom att de ska förstå vilken roll de spelar för skolan och genom att de aktivt stödja de i att ta mer ansvar och arbeta på ett annat sätt." **Rektor region 1***

*"Men det viktigaste var nog faktiskt att man måste granska forskningen kritiskt också. Jag blev lite taggad av det inte syns verksamma folk som arbetar i skolan, rektorer och lärare, varför finns inte vi med i de rapporter som släpps. Det är en viktig grej, vi behöver bli duktigare på att koppla mot högskolorna och forskningen och kliva in på den arenan. Det fick jag med mig. Att jag som rektor i min roll släpper mina lärare aningen, Uppmuntrar dem som tycker det är intressant, forska lite då. Jag har en lärare som efter det här, började ställa frågor om matematik och skolutveckling, då sa jag att han skulle kolla upp högskolor och universitet, hoppa på det. Han hittade nån kurs i Linköping, det leder ju till ökad kompetens men också att han kommer vara delaktig i nån rapport." **Rektor region 2***

*"Både och. Vi var på väg men den här stärkte oss också. Som rektor kan det vara så att man ligger steget före lärarna för man läser mer forskningsrapporter och då ligger skollärdningen före och det tar tid innan det kommer till lärarna, de måste på något sätt äga det själva också. Men det tar tid att ta till sig det. Ja marknaden gör ju att snittet på eleven har förändrats över tid. Eleven kräver mer utav det här med språket och mer utav ledarskapet man blir mer utmanad som lärare i det och då måste man som lärare ha en undervisning som är mer strukturerad annars så blir det kaos i klassrummet. Eleverna vet inte vad utbildningen går ut på längre då måste det vara ett tydligare ledarskap i rummet." **Rektor region 6***

*"I samband med den nya läroplanen har vi diskuterat detta mycket och lyft fram betydelsen av att arbeta i grupp alla tillsammans. Det är inte fel på styrdokumentet utan hur vi har tolkat de. Vi har diskuterat mycket lärarnas roll och att den måste vara tydlig, det har blivit fullt att vara lärare, man ska vara coach istället och det har skapat mycket problem och missnöje. Lärarna törs liksom inte ta ansvar längre, man ska underhålla och understödja och man får inte tillrättvisa. Vi måste återta den professionella lärarrollen. Nu börjar vi återta den rollen. Vi diskuterar mycket lärarnas uppdrag, man kan inte ha fyra fem ämnen samtidigt, varje elev jobbar i sina böcker. Vi ska inte blanda åldersgrupper och ämnen samtidigt för då kan lärarna inte ha en kontroll över undervisningen. Vi har satsat mycket på fortbildning för lärarna och för rektorerna så att vi stärker de i deras roller." **Tjänsteman region 1***

*"Seminariet gav mig en bekräftelse på att vi är på rätt väg. Vi har börjat titta mer och mer på att vi måste fördela rättvist, inte lika. Man måste prioritera vissa verksamheter för att man har låga resultat. Det håller vi på att jobba med, t.ex. kompetensutvecklingsinsatser. Skolor med problem får första tving på vissa insatser. Så har vi inte tidigare gjort, utan då har vi erjudit de som varit intresserade. Vi är också inne i resonemangen hur vi ska fördela medel och resurser, ska det fördelas rakt av eller ska det styras mer efter beboven. Seminariet gav mer en bekräftelse på att vi är på rätt väg i vårt tänk." **Tjänsteman region 4***

*"Jo det kommer jag att göra, jag kommer att mer tydligt erteckna det som jag gör och det som jag ska göra, i tydligare handlingsplaner och strategier." **Tjänsteman region 6***

Finns det behov av fler kompetensutvecklande insatser?

På frågan om huruvida respondenterna önskar mer kunskap för att fortsätta arbeta med frågorna har 48 av de 61 intervjuade respondenterna svarat ja. Samtliga målgrupper önskar i lika stor utsträckning mer utbildning i ämnet. Vid fördelning av svaren per region syns inga signifikanta skillnader.

Exempel på ämnesområden som borde behandlas under kommande seminarier och vilken målgrupp den bör riktas mot?

*”Det är där jag känner att vi kan vara med, i undervisningssammanhang, ändra pedagogiskt. Där har vi stor frihet, och då behöver man mer fakta från forskningen. För att riktigt veta, även om man har lång erfarenhet.” **Lärare region 2***

*”Ja jag tycker att man ska ta upp detta mycket mer ut mot skolorna, man når inte alla när man skickar ut så här” **Lärare region 3***

*”Det vore bra om man kunde utveckla det, det är jag ju inte ensam om som lärare, att man tar till differentiering. Om jag lägger nivån på undervisningen för högt så fattar de ingenting. Då är det bättre att de sitter i en liten grupp där de får jobba med saker som de förstår. Det ska jag i och med den här forskningen inte göra, och då behöver jag ju hjälp med hitta nya former för detta. Det kan jag tänka mig att jag behöver mer kött på benen.” **Lärare region 4***

*”Ja det är ju alltid intressant... rektor kanske, men jag tror att man borde påpeka att det har blivit mer så nu att man ställer större krav på rektorer, men jag tror att man borde göra det, min rektor var här i fem år innan han kom och besökte mig i klass rummet och hur kan man sätta individuella löner när man inte vet vad de anställda gör. Ja det är nog det här, vad utgår man ifrån när man ska lära ut ett område förväntningar hur långt barnen ska nå och hur intressant de ska tycka att det är och vad kan man göra för att få det intressantare och sådant.” **Lärare region 6***

*”Jag skulle nog vilja att man riktade en sån här konferens även till skolhuvudmän, som bör få de här faktaunderlagen inför sina beslut. Jag tror också att man kan fördjupa sig i de här ämnena även för pedagoger och skolledare. För att ge dem en ännu djupare kunskap.” **Skolhuvudmän region 4***

*”Ja jag skulle vilja att man kanske vände sig direkt mot lärare också. Det är mycket om resultat som riktar sig till skolledare. Det finns inte så mycket som vänder sig mot lärare.” **Rektor region 2***

*”Jag tror ju att det är mycket viktigt att våra pedagoger också får utöka sin kunskap om de här frågorna. Man kan väl utbilda ledare hur mycket som helst men de måste få ett gensvar också. Man måste fortbilda lärare mer aktivt i den nya rollen. Det kan jag känna att under många år så har det inte funnits någon rak linje kring det, sen kom lärarhyftet men det blev mer ämnesfokuserat. Men den didaktiska biten har man inte haft någon påfyllning eller uppföljning. Det tycker jag borde komma med jämna mellanrum för att bevaka likvärdigheten. Nu kändes det som om du främst relaterade till den senaste diskussionen om individualisering, men om du ser till hela diskussionen, finns det någon annan målgrupp man borde rikta sig till? Ja, ska man förändra en skola så måste man alltid ha skolhuvudmannen med sig. Det är ju de som är våra arbetsgivare och de måste också ha förståelse för vad som händer i vår värld. Man behöver vända sig till dem i större utsträckning.” **Rektor region 3***

Skolverkets forskningsrapport ”Vad påverkar resultat i svensk grundskola?” – läsfrekvens och användbarhet

På frågan om respondenterna läst Skolverkets forskningsrapport ”Vad påverkar resultat i svensk grundskola?” svarade 30 respondenter ja, vilket är nästan hälften av samtliga intervjuade respondenter. Sammanlagt har 19 respondenter läst delar av rapporten och 5 respondenter svarar att de inte tagit del av rapporten alls. Fördelning bland målgrupperna visar samma tendenser med viss distinktion, bland målgruppen rektorer har alla läst delar eller hela rapporten. Bland målgruppen lärare finns tre respondenter som inte har tagit del av rapporten.

Vid fördelning av svaren efter att respondenterna har tagit del av rapporten kan man utläsa att nästan hälften av respondenterna har tagit del av Skolverkets rapport *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola?* före seminariet. Vid fördelning av svaren per region syns inga direkta skillnader.

Exempel på vad respondenterna anser om rapporten

"Ja det hade jag gjort. Texterna är ganska avancerade som kräver mycket tankemöda och sedan är det viktigt för mig att diskutera detta med andra och det fick vi göra." **Lärare region 1**

"Men jag kan säga att rapporten i sig har fått oss att tänka till. Vi är några stycken som har förändrat bland annat det här med differentiering och individualisering." **Lärare region 3**

"Jag tycker kunskapsöversikten var jättebra, och hade läst den innan." **Lärare region 3**

"Jag har läst sammanfattningen, jag tycker att den är lite motsägelsefull. På något ställe står det att specialpedagogiskt stöd inte leder till bra resultat. Kanske menar de det generella stödet..." **Lärare region 5**

"Jättebra. Nej jag tyckte att det var en bra rapport och just det här att vi gått igenom den som väl, så känns det som om man verkligen har tagit del av den. Annars så känns det som att det kan försvinna bland allt annat material om man säger så. Vi fick ju ett erbjudande i kommunen och jag tyckte att det var jättebra och gav jättemycket." **Skolhuvudmän region 7**

"I ungefär ett läsår hade vi jobbat med den nya organisationen. Men vår processledare fick mer kött på benen i sin diskussion med utgångspunkt i rapporten. Vi köpte in rapporten direkt till alla. Och vi använt den i våra seminarier på skolan. Det stärker oss. Ja det gjorde det, även om vi redan börjat, så gav det mer styrka. Det är den bästa rapporten jag har läst, den ruskade runt systemet helt!" **Rektor region 4**

"Jag tycker att den tog upp bra perspektiv, för den tog upp många olika infallsvinklar. Sen tycker jag att den bekräftade många saker som man kanske har haft begrepp om tidigare." **Rektor region 4**

"Ja det har jag, som ett led eller en effekt av den här rapporten så kommer det ju väldigt mycket bra, det är bara att fortsätta så här tycker jag. Känns det som om rapporten har levererat det, alltså ett argumentationsunderlag eller vad man ska säga?" **Rektor region 6**

"Jag kan tycka att den här rapporten har varit den mest intressanta, den har berört mig mycket för den handlar väldigt mycket om mig och min skola. Den passar in i min situation så att jag kan prata för vår skola och resurser och mot mina chefer och skolhuvudmän mer än någon annan rapport." **Rektor region 6**

"Vi använder rapporten i implementeringen av den nya skolreformen och den är jätteanvändbar. I synnerhet detta med pedagogens roll, men också detta med segregation som jobbar mycket med sedan tidigare, då i är problematisk kommunen på det sättet att vi har mycket invandrartäta områden och områden där det inte finns invandrare alls." **Tjänsteman region 1**

Använder respondenterna Skolverkets informationsmaterial för spridning till andra?

På frågan om de intervjuade respondenter använt sig av Skolverkets informationsmaterial för spridning till andra har totalt 28 personer svarat ja. Resultatet visar att rektorer och tjänstemän överlag har använt Skolverkets material i större utsträckning för spridning till andra målgrupper. Tjänstemännen har i första hand spridit informationen till rektorerna i kommunen som inte har deltagit på seminariet. Rektorerna har spridit information i olika arbetslag och till pedagogerna/lärarna. Lärarna har i första hand använt rapporten för att diskutera förändringsarbete med andra kollegor och för att söka stöd i detta arbete från ledningen.

Exempel på några sätt som respondenterna har använt Skolverkets informationsmaterial för spridning till andra

”Särskilt sammanfattningen var väldigt bra och den kunde man dela med sig och diskutera med kollegor. Så vi har använt den mycket” **Lärare region 1**

”Ja vi har använt det en hel del, både i utvecklingsarbete här på skolan och i mitt arbetslag.” **Lärare region 2**

”Ja ganska mycket, när jag träffar arbetslagen och rektorerna. Frågorna jag lyfter och i diskussionerna vi har kommer mycket från detta material. Jag har inte använt filmerna, men jag har gjort ett eget diskussionsunderlag som bygger på rapporten.” **Lärare region 3**

”Ja i nämnden har jag redovisat, och så har vi en referensgrupp med folkepartister som träffas en gång i månaden. Där har jag också gått igenom rapporten och lämnat ett ex till expeditionen.” **Skolhuvudmän region 4**

”Vi har använt det som argument när vi har presenterat våra tankar, vi har visat vad forskningen visar och stött oss på att det är det rätta sättet att arbeta på. Och det är klart att då finns det en större möjlighet att genomföra en förändring och få lärarna med oss.” **Rektor region 1**

”Ja i dialog, i möten i samtal. Jag har sagt till mina pedagoger att detta material finns tillgängligt och gett dem bemsidan som de kan titta vidare på. Jag vet inte alls om de har använt det eller inte.” **Rektor region 1**

”I ungefär ett läsår hade vi jobbat med den nya organisationen. Men vår processledare fick mer kött på benen i sin diskussion med utgångspunkt i rapporten kom. Vi köpte in rapporten direkt till alla. Och vi har använt den i våra seminarier på skolan. Det stärker oss.” **Rektor region 4**

”För det finns jättebra material, och vi har använt det i vår personalgrupp, tittat på filmer och det är möjligt att man kan föra det vidare till lärare och föräldrar den vägen. Men det är ju så mycket annat som också måste ut... Och det är svårt med tiden. Jobbet är inte färdigt helt enkelt, utan det behöver göras mer. Man behöver nog göra fler liknande seminarier och gå tillbaka. Ja filmerna har jag använt. Jag har också använt diskussionsfrågorna, men ändrat om lite grann. Sen har vi i rektorsgruppen bjudit in en som varit med i utredningen, som kommit och pratat om utredningen om hur den kom till och varför och så.” **Rektor region 5**

”Rapporten har jag använt för information till nämnden bl.a., men inte filmerna.” **Tjänsteman region 2**

”Köpt hem rapporten till alla skolor. Sen är det upp till rektorn att fortsätta dialogen på skolorna. Vi ansatte en dag och visade filmerna och följde upp med en dag efteråt med diskussioner om vad det är som påverkar resultat.” **Tjänsteman region 5**

Hur kunde spridningsseminariet ha fått större nytta?

Överlag anser majoriteten av de intervjuade respondenter att RUC borde ha fokuserat mer på att strategiskt välja ut vilka målgrupper som skulle närvara på seminariet för att säkerställa att det finns förutsättningar för att ett förändringsarbete ska inledas. Många respondenter menar att det är svårt att genomföra en förändring om bara en från en kommun deltar, en rektor från en kommun/skola, eller bara en lärare från en kommun/skola. Respondenterna menar att kommunikationen mellan dessa målgrupper ofta är bristfällig vilket leder till att informationen/kunskapen stannar hos enskilda personer för att istället spridas till olika delar av verksamheten. Lärare anser att spridningsseminariet borde riktats till strategiskt viktiga personer, och att RUC borde i mycket större utsträckning än vad de gör idag rikta denna typ av insatser direkt till skolorna. För att inleda en bestående förändring är det som flera uttrycker det viktigt att tränga ner i verksamheten och få möjlighet att blöta och stöta olika problem som skolorna möter i verkligheten. Många rektorer önskade att fler skolhuvudmän kunde delta på liknande seminarier eftersom de har ett övergripande ansvar för verksamheten.

Många respondenter i region 1,4,5 och 7 tror att seminarierna hade varit mer givande om deltagarna hade blivit ombudda att ta del av Skolverkets material innan seminariet för att på det sättet fördjupa diskussionerna. Det hade kunnat lyfta seminariet från att vara informationsspridning till att diskutera konkreta åtgärder inom de kommuner som finns representerade på seminariet. Möjligtvis skulle antalet deltagare ha minskat, men då till förmån för att de som deltar skulle i större utsträckning få verktyg och metoder för att inleda ett förändringsarbete.

Lärarnas samlade åsikter:

"Kombinationen rektor och några lärare vore jättebra. Man kan involvera en utvecklingsgrupp. Att man väljer några strategiska personer som deltar, att man förankrar detta i skolan och sedan följer man upp detta när man kommer tillbaka till skolan. Då kan man tillsammans diskutera vad man kan förändra." **Lärare region 1**

"När man går en gång på ett sådant här seminarium, så ger det en kick, man blir lite mer uppdaterad, och lite mer teoretiskt kunnig just då. Men sen kommer man tillbaka till sin vardag, och där har man ingenstans att förankra det. Det behöver tränga ner i organisationen, ner på golvet, ner bland oss som jobbar. Det räcker inte med de här kickarna. Jag vet inte hur det ska gå till. Men det föder ju ett intresse för att läsa mer. Men man måste vara flera som gör det tillsammans. Som jag sa tidigare, det var väldigt få lärare där. Det var grupper av ledare där, de som driver verksamheter. De träffar varandra och så, men sen vet man inte vad de gör när de kommer tillbaka till sina skolor, för de ner kunskapen eller sitter de med den på sitt kontor. Det är det som är problemet." **Lärare region 2**

"Ja att skala av, men det är svårt att göra det när det är mycket bra. Jag förstår de som höll i det, man vill ju vara ambitiös och ta med så mycket som möjligt och sprida så mycket som möjligt till de som jobbar på fältet, det är ju en jättebra tanke. Men de som arbetar på fältet, eller jag i alla fall, hade nöjt mig med en mindre mängd, som kunde utgå ifrån och kanske förändra sitt arbetssätt. Det är lite svårt utifrån denna massiva presentation, gå in för att ändra någonting eller ha en annan syn på vissa delar av sin undervisning. Här var det så mycket, så i så fall så var det nog bara att skala av lite. Hade det underlättat om man delat upp informationen på fler tillfällen? Ja oh ja det hade hjälpt." **Lärare region 4**

"Nej det var väl kanske att man skulle få mer, vi gick ju igenom vad det var som hade påverkat, man kanske skulle ha haft lite mer tid att diskutera de här frågorna. Det här med att ha flera årskurser i varje klass och så där, vad det var som gjorde att man inte tyckte att det var så bra längre, som exempel då." **Lärare region 6**

Rektorers samlade åsikter:

"Nej, det tror jag inte, då var man ju redan upplyst om vad som stod i rapporten och de gjorde ju inte mer än upplyste oss om att den fanns och vad som stod i den. Man hade behövt se till att alla läser rapporten innan och att man sedan reflekterar utifrån att alla vet vad som har skrivits. Men det kan man också göra lokalt. Så det är klart att de drev på diskussionerna. Men man kan göra på olika sätt" **Rektor region 1**

"Jag hade önskat att man hade diskuterat mer på vad utredningen faktiskt sa, och de slutsatser man dragit. Att man diskuterat de slutsatserna mer och vilka konsekvenser det kunde få ute i den egna kommunen. Och det kanske det är något som skolhuvudmän tar med sig hem och diskuterar det. Sen var jag lite besviken för att det inte var så många skolhuvudmän från vår kommun. Det var överlag för få skolhuvudmän tycker jag, jag tror att man måste börja i denna anda, det var inget fel i upplägget. Men kanske skulle man styrt hur folk satt vid borden osv. så att man kunde haft spontana diskussioner i 5-10 min vid borden. Annars sitter man i grupper av skolhuvudmän, lärare osv. Man borde styrt upp det lite mer. Men man fokuserade väl på att få ut informationen, och det fick man ju." **Rektor region 5**

Tjänstemännens samlade åsikter:

"Forskarna som deltog skulle ha fått en större plats för att vägleda oss i olika diskussioner. Ojämn kvalitet på forskarna. Någon forskare var intressant och berättade om sina undersökningar, någon annan satte sig för att leda gruppens samtal enbart och kunde inte bidra med något. Jag ville ta del av forskningen, vad den säger och vad vi behöver förhålla oss till." **Tjänsteman region 1**

"Jag tycker att om man utgår ifrån att deltagarna har läst rapporten så måste det tillföra något nytt, fördjupa den kunskapen, inte bara upprepa. Men hur man skulle fördjupa vet jag inte... Men de som tagit fram resultaten borde kanske fört resonemang kring vad man tycker och tänker och liksom diskutera när man sett dem. Och inte bara läsa innantill." **Tjänsteman region 2**

"Jag fick en uppfattning om att de som genomförde seminariet hade väldigt kort varsel. Framförhållningen var väldigt kort för det seminariet jag var på, de hade inte hunnit förbereda sig ordentligt." **Tjänsteman region 4**

Skolhuvudmännens samlade åsikter:

*"Jag hade gärna sett en djupare diskussion kring det ämnet på seminariet. Jag hade behövt mer kött på benen. Första halvtimmen hade man kunnat föreläsa om hur det ser ut och sen andra halvtimmen fördjupa sig ännu mer. Det hade gett mer." **Skolhuvudmän region 2***

*"Man skulle varit lite kontroversiell. Man måste påpeka någonting som de flesta inte har hört eller som är så tillspetsat så att man reagerar på det. Man måste få igång en diskussion i mindre grupper. Känslan av att vi inte vet vad som är det rätta svaret på de här frågorna är nog riktig och allmän. Då måste man få igång tankeverksamheten hos de som sitter där. Istället för att ha äldre trötta forskare så skulle man kanske ha någon ny modig person som sa någonting som kunde få igång de äldre forskarna och de äldre skolledarna och skolhuvudmännen som sitter där." **Skolhuvudmän region 4***

Respondenternas reflektioner inför liknande uppdrag

Slutligen ombads respondenterna att fritt resonera kring hur liknande seminarier kan genomföras i framtiden. Den samlade bilden ger en positiv intryck av föreliggande insats, men med behov för vissa korrigeringar. Utvärderarna har för läsvänlighetens skull valt att presentera respondenternas samlade åsikter i punktform där urval av citat förstärker den bilden som visas.

Respondenternas samlade reflektioner kan sammanfattas i följande punkter;

- Reflektion och diskussion utifrån problem som finns i skolans vardag.
- Erbjudna handledning till skolor/kommuner för att kunna tränga djupt in i en verksamhet och se de verkliga problemen och behoven.
- Uppmuntra deltagare i inbjudan att ta del av materialet som finns publicerat och förbereda sig för en fördjupning inom området.
- Om syftet med spridningsseminariet är informationsspridning borde insatsen vara mer riktad till olika målgrupper, för att på det sättet lyfta fram det som är mest relevant för just dessa deltagare.
- Under seminariet ska konkreta åtgärder för förändringsarbete diskuteras och fokus får inte stanna vid informationsspridning.
- Det borde finnas krav på att det måste vara minst tre till fyra personer från en skola/kommun som ska delta i liknande seminarium. På det sättet ökar förutsättningarna för att ett konkret förändringsarbete kan äga rum.
- RUC borde vända sig i större utsträckning direkt till skolorna och därigenom skapa en plattform för dialog.

"Jag tror på handledning och reflektion för så får man kunskap. Vi har ju olika ryggsäckar med oss. Ledarskapet är viktigt att kombinera med forskningen för att det inte ska bli en massa antaganden utan att man säger så här är det. Ja lite mer ta redan på målgruppen och uppmuntra att läsa rapporten och sedan jobba mer med dialog och reflektion än att bara upplysa. Jag menar upplysning i sig är bra, men man kan ju också ta in kunskapen på egen hand, och det var ju många där som hade läst rapporten. Då får man inte så mycket utav det. Å andra sidan fanns ju där andra som inte hade läst och då är det svårt att reflektera och diskutera, då måste de ju ha informationen först. Då kan man tänka sig att det är svårt att göra ett upplägg som motsvarar förväntningar hos de som kommer dit och är intresserade." **Tjänsteman region 1**

"Det skulle vara intressant om RUC kunde komma ut till oss med en forskargrupp och liksom inleda en process. Och att de i ett försök kunde leda oss i vår förändringsprocess för att se om det kan leda till ett bättre arbete och en större förändring." **Rektor region 1**

"Jag ser gärna mer av RUC. Att de blir tydligare om att de vänder sig till skolorna och inte bara förvaltningen. Jag får känslan av att man vänder sig mer till skolförvaltningarna, så är det här i alla fall. Det dyker inte upp material från RUC här på vår skola. Det är en sak att förbättra, att man vänder sig mer ut till skolorna, att man blir mer medveten om vad de gör och så." **Rektor region 2**

"Ja man kunde se till att det alltid är 3 eller 4 från varje skola, för man kan inte driva det själv när man kommer tillbaka. Det borde vara rektor, biträdande rektor och två lärare. Så att man gör det som något slags projekt. Man måste ha krav på sådana bär grejer. Annars blir det bara en inspiration och sen blir det inget mer. Det var väldigt många skolledare där, inte så många lärare. Det hade varit roligt om fler lärare var där. Jag kände mig lite udda i gruppen." **Lärare region 2**

"Det är jättebra av RUC att ha de här seminarierna, men man når för lite folk. Att hitta ytterligare sätt där man når alla. Det är likadant med Skolverket, de har genom nationellt centrum, en jättebra serie som heter "läs- skriv och språkutveckling pågår". Då har man utsett ute i kommunen olika representanter som man sen håller föreläsningsserier för. De slår jätteväl ut, för de är så bra. Men det som sen blir svårigheten är att omsätta sin kunskap i praktiken på skolan där man jobbar. Man borde hitta en väg där också, där man banar väg för personal som varit iväg på det här, så att man får ett forum där man kan föra det vidare. Så att man kan jobba med det. Det skulle vara bra. Det behöver nå ut till fler, det är slutsatsen." **Lärare region 3**

"Ja på något sätt kan jag tänka mig att man kan det, jag tror att rätt mycket fastnade hos de som deltog i detta seminarium. Det behövs en kraftig omorientering av den svenska skolan, så det måste man nog göra. Detta var ett bra sätt, men jag tror inte att det räcker. Detta var ett av många informationstillfällen, och det är många saker man måste förändra. Risken är att detta drunknar i allt annat. Egentligen borde de komma ut till skolorna. Många nya lärare har inte riktigt förmågan att kunna undervisa och leda en klass, utan jobbar individualiserat. Det får man kanske lära sig på fortbildningsinsatser. Insatserna kanske ska vara mer riktade." **Rektor region 4**

ANALYS & REFLEKTIONER

I nedanstående avsnitt presenteras en analys utifrån resultat från utvärderingens datainsamling (enkätundersökning samt intervjuer med samordnare och deltagare). I analysen kommer utvärderarna göra vissa jämförelser av resultat för de olika regionerna/befattningarna samt lyfta fram möjliga förklaringsfaktorer för utbildningsinsatsens resultatuppfyllelse.

Uppdragsbeskrivning

Utgångspunkten är att beskriva och problematisera utformningen och tolkningen av Skolverkets uppdrag till RUC.

Skolverket formulerade i uppdragsbeskrivningen till RUC att deras uppdrag var att genomföra en utvecklingsinsats för att sprida forskningsresultatet av kunskapsöversikten *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola* så att skolhuvudmän, tjänstemän, rektor/skolledare, utvecklingsledare och lärare får kunskap om vad som påverkar resultaten i grundskolan så att de kan organisera, leda och utveckla arbetet på bästa möjliga sätt.

Syftet med uppdragsbeskrivningen var att ge samordnare för de sju RUC utrymme för att tolka, lägga upp och genomföra uppdraget utifrån egna förutsättningar. De krav som Skolverket satte upp var att RUC skulle i största möjliga utsträckning nå alla målgrupper (skolhuvudmän, tjänstemän, rektorer/skolledare och lärare) samt hålla sig inom ekonomiskt givna ramar.

RUC fick i uppdrag från Skolverket att sprida forskningsresultat som i sin tur förväntas leda till ett förändrat arbetssätt hos målgruppen. Leder spridning av forskningsresultat per automatik till förändrat arbetssätt hos målgruppen är en intressant fråga att diskutera vidare.

Tolkning av uppdraget och dess inverkan på utvärderingens resultat

Enligt rapporten *Att nå ut och nå ända fram* som utvärderingen använt som utgångspunkt har olika metoder för spridning av forskningsresultat lyfts fram och visat sig mer eller mindre framgångsrika. Den metod som rapporten förespråkar är framförallt forskningscirkel. I föreliggande utvecklingsinsats har endast RUC i en region använt forskningscirkel som en av metoderna för att sprida forskningsresultat. Det är intressant då rapporten riktar sig bland annat till RUC i syfte att lyfta fram betydelsen av att forskningsresultat både sprids men också används. En förklaring kan vara att RUC i region 1, 4,5 och 7 framförallt tolkade att deras uppdrag var att sprida information om forskningsrapporten, alltså göra innehållet i rapporten känt och tillgängligt för målgruppen. Detta förklarar i stor utsträckning deras upplägg av seminariet och att de framförallt fokuserade på att visa det material som Skolverkets producerat (filmer). Utvärderarnas tolkning utifrån intervjuer med samordnare för region 1,4,5 och 7 är att de i första hand fokuserade på att nå ut med informationen i rapporten till så många deltagare som möjligt. Enligt samordnaren för region 3 var deras planerade upplägg att försöka förankra och omvandla information till konkreta handlingsmöjligheter hos deltagarna. Vi kan utifrån utvärderingen inte svara på om det planerade upplägget i region 3 med avseende på forskningscirkel har påverkat målgruppen i större utsträckning än andra seminarier, eftersom forskningscirkelna genomfördes efter vår datainsamling.

Resultat av intervjuer med samordnare tyder på att de överlag är nöjda med Skolverkets uppdragsbeskrivning och den dialog som har förts parterna emellan. Överlag anser samordnarna att Skolverket har varit tydlig med utvecklingsinsatsens målsättningar och syfte. Materialet som Skolverket har producerat som ett komplement till rapporten (filmerna, diskussionsfrågorna) har av flera RUC setts som ett nödvändigt komplement för att kunna genomföra spridningsseminariet. Generellt upplevde samordnarna stort handlingsutrymme för att utforma och genomföra insatsen utifrån egna förutsättningar. Resultat visar att RUC hade olika

målsättningar med insatsen och majoriteten av samordnarna ansåg att spridnings av informationen i forskningsrapporten var det primära syftet med spridningsseminariet.

Konsekvenser av tolkningsskillnader

Resultat från enkätundersökningen och intervjuerna visar att deltagarna överlag har varit nöjda med seminarierna. De har fått information om vad som påverkar resultat i svensk grundskola och ett flertal deltagare har tagit den kunskapen vidare för att genomföra konkreta förändringar på sin skola eller i sin kommun. Om RUC:s uppdrag var att sprida information om forskningsrapporten och göra innehållet i rapporten *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola* tillgänglig för målgruppen, anser utvärderarna utifrån resultat i utvärderingen att RUC har uppfyllt uppdraget om att sprida rapporten. Målgruppen känner till innehållet i rapporten, vet att filmerna och diskussionsfrågorna finns, hur de kan hittas och i vilka former de kan användas.

Däremot om RUC:s uppdrag var att sprida forskningsresultaten med syftet att det skulle leda till att deltagarna kan organisera, leda och utveckla sitt arbete på bästa möjliga sätt, tror utvärderarna att det är en effekt på lång sikt som kan mätas efter att målgruppen fått en viss tid att omsätta kunskapen i praktiken. Förändringsbenägenheten bland målgrupperna har varit liten i denna utvecklingsinsats. Under intervjuer med deltagare belystes flera aspekter av hur RUC hade kunnat utforma spridningsseminarier för att ge deltagarna fler konkreta verktyg för att inleda ett förändringsarbete, som vi återkommer till i våra rekommendationer.

Resultat visar att många, fler än hälften av de intervjuade respondenterna hade tagit del av rapporten "Vad påverkar resultaten i svensk grundskola" redan när den kom ut 2009, alltså innan spridningsseminarierna genomfördes. Detta indikerar att en stor del av deltagarna på seminarierna redan var bekanta med rapporten och innehållet, vilket föranleder vår nästa fråga, borde RUC:s uppdragsbeskrivning ha sett annorlunda ut? Borde en behovsinventering hos den aktuella målgruppen ha genomförts innan spridningsseminariet för att undersöka hur rapporten har spridits till målgruppen sedan den kom ut, hur den har använts och hur målgruppen vill använda den i framtiden? Möjligtvis skulle en sådan inventering av målgruppens kunskap och behov gett RUC ökade möjligheter att i större utsträckning anpassa upplägg och innehåll i spridningsseminarierna till målgruppen. Respondenternas förkunskaper bekräftas genom datainsamlingen där en stor del av respondenterna anser att seminarierna har bekräftat den kunskapen de redan har och gett dem bekräftelse på att de tänker i rätt banor.

Programteorin som utvärderarna tog fram tillsammans med ansvariga för uppdraget på Skolverket visar att det finns viss diskrepans mellan de direkta målsättningarna med utvecklingsinsatsen och de tilltänkta effekterna. Målsättningen med uppdraget var ett nå ut med rapporten och tillgängliggöra information om forskningsresultat till representanter i alla fyra målgrupper, så att de kan organisera, leda och utveckla arbetet på bästa möjliga sätt. Den långsiktiga effekten av detta tros leda till förändring i skolan. Utvärderarna tror att insatsen i sin helhet hade gynnats om uppdragsbeskrivningen till RUC hade varit mer specificerad och tydlig med betoning på förändringsarbete i förhållande till specifika aspekter av målgruppernas ansvarsområden och uppdrag. Därutöver kunde i uppdragsbeskrivningen till RUC betoning ligga på metoder och verktyg för att stimulera förändringsarbete, som bland annat kan tillgodoses genom forskningscirklar.

Utförande

Utgångspunkten för detta avsnitt är att presentera resultat som förklarar seminariernas utförande (förberedelser, filmerna, upplägg) och vissa skillnader bland målgrupper och regioner. Utvärderarna har identifierat några skillnader i de olika RUC:s upplägg och genomförande av spridningsseminariet

Förberedelser

I region 2, 3 och 6 uppmanade samordnare deltagarna i inbjudan att förbereda sig innan seminariet genom att läsa den sammanfattade forskningsrapporten och att titta på filmerna som finns på Skolverkets hemsida. Detta gjordes för att samordnare ville skapa förutsättningar för djupare diskussioner och förbereda deltagarna på att de borde ha med sig lokala reflektioner till seminariet. Samordnarna i dessa regioner har antagit att förberedda deltagare leder till mer givande seminarier vilket i sin tur ska leda till större kunskap och förändring.

På ett övergripande plan har de intervjuade respondenterna i dessa regioner i något större utsträckning svarat att seminarierna varit mer givande jämfört med respondenter i region 1, 4, 5 och 7 där RUC inte uppmanade deltagarna att förbereda sig inför seminarierna.

När det gäller huruvida seminarierna lett till större kunskap och förändring ser man inget mönster när det gäller regionerna där samordnarna bett deltagarna förbereda sig innan seminarierna. Resultat av intervjuer med respondenter i region 2 uppvisar tvärtom tecken på att ha minst antal respondenter som reflekterat över hur de kan förändra sitt arbete och näst minst antal respondenter som genomfört någon slags förändring på sin arbetsplats. I region 3 anger många att de fått kunskap och verktyg för att påbörja förändringsarbete men antalet respondenter som reflekterat och genomfört förändringar utmärker sig inte bland övriga regioner. I region 1 och 6 däremot finns flest respondenter som har reflekterat och genomfört någon förändring i sin verksamhet.

Det är svårt att dra slutsatsen att de regioner där deltagare uppmanats att förbereda sig inför seminarierna har nått bättre resultat än andra regioner. En förklaring till detta kan vara att deltagarna inte har förberett sig så som de blivit uppmanade att göra. En annan tolkning kan vara att deltagarna i samtliga regioner förberett sig likvärdigt eller att rapportens innehåll redan varit känt för målgruppen. Samtliga alternativ innebär att deltagarna har haft likvärdiga förkunskaper i alla regioner.

Resultaten från enkätundersökningen visar att nästan samtliga deltagare i alla regioner (över 95 procent) har läst delar av eller hela rapporten *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola*. Frågan som ställdes i webbenkäten "har du läst rapporten" har en begränsning då den inte undersöker om personen har läst rapporten före eller efter seminariet. I intervjuerna med deltagarna har detta dock kartlagts och denna kartläggning visar att en stor andel deltagare i alla regioner har tagit del av rapporten före seminariet.

Filmerna

Region 1, 4 och 5 visade Skolverkets filmer på seminarierna, vilket övriga regioner inte gjorde. Detta sammanfaller med information som presenteras ovan, att region 2, 3 och 6 uppmanade sina deltagare att läsa Skolverkets rapport och se filmerna före seminariet. Seminarierna i region 1, 4 och 5 är de som rankats som minst givande bland alla regioner. Region 4 är också den region där flest deltagare sagt att de inte tyckte att seminariet var givande alls. Detta angav var fjärde respondent. Region 4 är också den region där minst andel deltagare skulle rekommendera seminariet till kollegor.

Kan man då se något mönster för de regioner som valt att bygga seminarierna på Skolverkets filmer utifrån ett förändringsperspektiv? Region 1 och 6 är de regioner där flest intervjuade deltagare angett att de genomfört någon förändring på sin arbetsplats. Hälften av alla intervjuade respondenter har angett detta. I region 5 har ingen intervjuad deltagare genomfört någon förändring alls. Region 4 uppvisar en låg andel deltagare som genomfört förändring, endast två stycken.

I region 4 har nästan alla deltagare angett att de önskar mer utbildning på ämnet. Detta kan jämföras med region 1, där cirka hälften av respondenterna önskar mer utbildning. Denna indikator ger också en spretig bild av resultatuppfyllelsen för dessa seminarier.

Sammantaget finns indikatorer som tyder på att visning av Skolverkets filmer under seminarierna inte verkar vara lika stor framgångsfaktor som några RUC möjligtvis trodde från början.

Upplägg

I region 3 genomförde RUC en inventering av kunskapen hos målgruppen i regionen innan de planerade insatsen. Inventeringen visade att många kommuner i regionen redan kände till och hade arbetat med översikten som Skolverket gett ut. Därför valde RUC att göra en fördjupning av ämnet och kopplade samman de fyra temaområdena som forskningen lyft fram som viktiga för resultat i skolan, med de kommande skolreformerna. Deltagarna på seminariet erbjöds också att delta i så kallade forskningscirklar, ett forum där utvecklingsledare och rektorer skulle få arbeta vidare med lokala frågor, som rekommenderats i rapporten *Att nå ut och att nå ända fram*. Forskningscirkelarna har inte kunnat utvärderas då de ännu inte genomförts vid datainsamlingens tidpunkt, men en av de intervjuade deltagarna ger goda omdömen (se citat nedan). Överlag så skiljer sig inställningen till uppdraget i region 3 jämfört med övriga regioners och detta uppmanar till en jämförelse av resultat.

*Nu gör ju universitetet en fortsättning, som heter forskning och skolutveckling. Där har jag varit på första träffen, och den var jättebra! Nu har vi fått bestämma vilka utvecklingsområden vi har på våra skolor, och så är vi kopplade till en forskare. Som letar upp skolforskning, vad som finns nationellt och internationellt, och så kan vi mejla och ringa till dem. Så får vi hjälp med den biten. Det är väldigt bra! **Tjänsteman region 3***

Enligt resultat från webbenkäten uppvisar Region 3 den högsta andelen deltagare som skulle rekommendera seminariet till sina kollegor, hela 95 procent. Regionen uppvisar också den näst högsta andelen deltagare som tyckt att seminariet varit givande övergripande sett, nämligen 78 procent. I övrigt skiljer svaren i regionen inte sig i jämförelse med de andra regionerna.

Fler än hälften av de intervjuade deltagarna har reflekterat över hur de kan förändra sitt arbete och flera deltagare anser att de har genomfört någon slags förändring i sin verksamhet som en direkt följd av deltagandet på seminariet. De deltagare som genomfört någon förändring var samtliga lärare, och dessa hade genomfört förändringar inom områdena differentiering och individualisering. Detta är intressant eftersom lärare inte ens var seminariets primära målgrupp, då man i region 3 riktade sig till en mer strategisk målgrupp på politisk nivå. Få deltagare anser att de fått ny kunskap och samtliga av de intervjuade deltagarna efterfrågar mer utbildning i ämnena.

Upplägget på seminariet i region 3 var positivt om man tittar på deltagarnas övergripande upplevelse, men utifrån ett resultat- och förändringsperspektiv är framgångsfaktorerna inte lika tydliga. Dock noterar utvärderarna att seminariet enbart var en komponent i upplägget i region 3, och att resultaten för den totala insatsen kan ge en annan bild. En fråga som kvarstår är dock om seminariet var en nödvändig del av upplägget, eller om man hade kunnat nå samma resultat med enbart forskningscirklar.

Nyttan – möjliga framgångsfaktorer

Utgångspunkten för detta avsnitt är att identifiera möjliga framgångsfaktorer i upplägg och genomförande för de seminarier som visat sig leda till störst nytta och förändring.

Utifrån resultat av intervjuer med respondenter finns bland regionerna 1 och 6 flest deltagare som har genomfört någon slags förändring i sitt arbete som kan härledas till seminariet. Förändringar som deltagarna har genomfört har varit av olika slag, allt från förändrad undervisning till förändringar i klasstrukturen. Denna siffra ska jämföras med de övriga regionerna där endast fåtal deltagare anser att de har genomfört någon förändring. De

framgångsfaktorer som utvärderarna kan identifiera utifrån utvärderingens resultat är seminariernas grad av *delaktighet* och vilken *målgrupp* man valt att rikta sig till.

Delaktighet

Överlag anser lite mer än hälften av samtliga deltagare som svarade på enkäten att seminariet har främjat diskussion och deltagande. Den siffran är något högre för region 1 där mer än 75 procent av deltagarna anser att seminariet främjade diskussioner och deltagande. Detta är den högsta siffran i en jämförelse med de andra regionerna. Även i region 6 ansåg en stor andel av deltagarna 63 procent att seminariet främjade diskussioner och deltagande. I dessa två regioner har flest antal deltagare genomfört någon slags förändring i sin verksamhet som kan härledas till seminariet.

Vid en jämförelse av respondenter som anser att de har genomfört någon slags förändring i sin verksamhet och som anser att seminariet främjade deltagande och diskussion, utmärker sig region 4 mest. I region 4 har ingen intervjuad respondent genomfört någon förändring i sin verksamhet som en konsekvens av seminariet. Region 4 är också den region som enligt webbenkäten uppvisar minst antal deltagare som anser att seminariet främjade deltagande och diskussion. Detta styrker vårt antagande att det finns samband mellan delaktighet och nytta.

Utifrån detta samband kan utvärderarna anta att ett seminarium där deltagarna ges utrymme till diskussion och delaktighet skapar större förutsättningar till förändring än ett seminarium där information enbart presenteras för deltagarna, utan att ge möjlighet till interaktion och medverkan. Seminarierna blir mer givande och förankrade i konkreta exempel, vilket främjar handling.

Målgrupp

En omständighet som skiljer region 6 från de andra regionerna är att RUC har valt att rikta sig till en samlad målgrupp, nämligen lärare. Seminariet har gett deltagarna kunskap om individualisering och differentiering, vilket är de områden där lärare har störst möjlighet att påverka, nämligen i klassrummet. Eftersom målgruppen varit homogen utifrån befattning kan man anta att innehållet varit väl anpassat till deltagarnas verklighet och kunskapsnivå. Dessa faktorer kan eventuellt förklara den höga andelen deltagare som genomfört förändring i region 6.

Ingen annan region har valt att enbart fokusera på lärare. I region 1 har RUC valt att fokusera på rektorer och tjänstemän, vilket också kan ses som en relativt samlad målgrupp. Möjligen kan man även här anta att detta gjort det lättare att anpassa nivån till innehållet så att det passar målgruppen och att detta har påverkat andelen deltagare som genomfört förändring. Region 3 och 5 har också valt att rikta sig till en mer eller mindre fokuserad målgrupp och vänt sig enbart till den politiska nivån, tjänstemän och skolhuvudmän. Region 3 visar på hög andel deltagare som reflekterat över vad de kan förändra, men ingen av de båda regionerna visar på stor förändringsbenägenhet. Innebär detta att lärare är mer förändringsbenägna än de andra målgrupperna?

Det finns några indikatorer som visar på att det finns en viss förändringsbenägenhet bland lärare utöver resultaten från region 6. Utifrån intervjuer med respondenter visar resultat att nästan alla lärare har reflekterat över hur de kan förändra sin undervisning utifrån den nya kunskapen. Detta är en mycket större andel jämfört med de andra målgrupperna. Resultat från intervjuer med respondenterna visar att en fjärde del av de intervjuade lärarna genomfört någon slags förändring i sin verksamhet. Rektorer/skolledare och tjänstemännen är också en målgrupp som anser att de har genomfört olika typer av förändringsarbete i sin verksamhet. Skolhuvudmän är den målgrupp som uppvisar minst förändringsbenägenhet, ingen politiker som har deltagit i denna undersökning har genomfört någon förändring. En möjlig förklaring till detta kan vara att

skolhuvudmäns arbetsfält är svårare och trögare att genomföra förändringar i som enskild person, jämfört med tjänstemän, rektorer och framförallt lärare.

Lärare, rektor/skolledare och tjänstemän är de målgrupper som har upplevt att seminarierna varit mest givande. Bilden för skolhuvudmän är splittrad men överhängande del anser inte att seminarierna varit givande. Detta kan betyda att seminariernas innehåll varit bäst lämpad för lärarnas, rektors/skolledare och tjänstemännens behov och intresse. Mönstret sammanfaller dock med att skolhuvudmän är den målgrupp som inte har genomfört några förändringar.

Att seminariernas innehåll varit olika anpassade beroende på målgrupperna kan ses som en möjlig förklaring till lägre förändringsbenägenheten bland vissa befattningar. Att rikta insatsen till en homogen målgrupp behöver inte vara en nödvändighet, men det främjar förmodligen insatsen i sin helhet.

Spridningsseminariets innehåll

Detta avsnitt beskriver kunskapsutvecklingen inom de olika temana och jämför detta med område de olika målgrupperna anser att de kan genomföra förändringar inom. Detta kan ge en indikation på huruvida seminarierna varit rätt anpassade för målgruppernas behov och intresse.

De olika regionerna har valt att fokusera mer på vissa teman och utesluta andra. Dessutom har deltagarna delats upp eller fått välja workshops om de olika temana vilket lett till att alla deltagare inte alltid har fått med sig kunskap om samtliga teman. Alla deltagare har inte samma bild av samma seminarium. Utvärderingen har inte efterfrågat vilken workshop eller liknande en deltagare varit på och därför kan denna information inte utläsas ur resultaten. Detta gör det svårt att jämföra de olika regionernas innehåll med kunskapsutvecklingen per tema. Istället undersöker vi kunskapsutvecklingen i relation till befattning.

I region 6 riktade sig RUC, som sagt, enbart till lärare vilket gör det lätt att få en bild av kunskapsutvecklingen. Ingen i denna region anser att de har fått ny kunskap om segregering eller decentralisering. Däremot anser nästan var tredje intervjuad respondent att de fått ny kunskap om differentiering och individualisering. RUC verkar ha valt att fokusera på differentiering och individualisering då detta är det tema som är mest relevant för lärare.

En grov jämförelse mellan vilka målgrupper regionerna valt att rikta sig till och det tema som flest deltagare fått ny/ökad kunskap om visar att individualisering varit ett tema som många regioner lyckats förmedla kunskap om, oavsett vilken målgrupp man valt att fokusera på.

Detta kan tolkas som att samtliga RUC valt att fokusera på temat individualisering, men så är inte fallet. Det kan också betyda att forskningsresultaten om individualisering har varit mer okända för deltagarna än inom de andra temana, och att förkunskaperna om detta inte varit så stora. En annan förklaring kan vara att individualisering varit mest lättillgänglig presenterat och mest konkret att ta till sig för samtliga målgrupper.

Kunskapsutvecklingen för varje tema fördelat på målgrupp visar att lärare främst har fått ny/ökad kunskap om individualisering. Bland rektorer har de allra flesta deltagare fått ny/ökad kunskap om segregering, följt av differentiering och individualisering. Bland tjänstemän har flest deltagare fått ny/ökad kunskap om differentiering och individualisering och bland skolhuvudmän har flest deltagare också fått ny/ökad kunskap om individualisering. Överlag bekräftas alltså bilden av att individualisering varit det tema som flest deltagare lärt sig mer om, oavsett befattning. Detta bekräftar antingen tesen om att deltagarna haft lägre kunskaper om individualisering eller att individualisering varit mest lättillgängligt presenterat.

Genom intervjuer med respondenterna ges en bild av att individualiseringstanken misstolkats av flera befattningar, både lärare, rektorer och skolhuvudmän. Att otydligheter i styrdokumentet har skapat utrymme för egna tolkningar som inte varit i linje med den ursprungliga tanken. Många av de intervjuade respondenterna vittnar om att forskningen bekräftar deras egen erfarenhet, men

det finns även de som ifrågasätter den diskussion som presenteras i forskningen, de menar att den bygger på en ensidig syn på kunskap. Man hävdar istället att ett individuellt arbetssätt skapar aktiva elever som i internationell jämförelse tar mer ansvar och initiativ. Diskussionerna om individualisering antyder att ämnet har berört många och många verkar kunna relatera till det i sin vardag.

Resultaten av intervjuerna med respondenterna visar på att lärare och rektorer främst känner att de har möjlighet att påverka verksamheten inom områdena differentiering och individualisering. Tjänstemän känner stor påverkansmöjlighet inom samtliga områden, men främst inom individualisering. Skolhuvudmän känner främst att de kan påverka inom segregering och decentralisering. Tvärsnittet visar att lärare och rektorer främst ser sitt handlingsutrymme i klassrummet och på skolan, medan skolhuvudmän främst kan arbeta på en strukturell samhällsnivå. Tjänstemännen kan ses som en länk mellan skolorna och skolhuvudmännen, och har handlingsutrymme att påverka samtliga nivåer. Detta tvärsnitt ger en bild av vilka temaområden som är mest relevanta för de olika målgrupperna. Deltagarnas svar på frågan om de anser att de har möjlighet att påverka inom respektive ämnesområde bekräftar denna bild.

Resultat av intervjuer med respondenter ger den sammantagna bilden inom vilket tema område lärare och till stor del rektorer, känner att de kan påverka. Detta stämmer väl överens med de ämnen som respondenterna anser sig ha fått ny kunskap om genom seminarierna. Lärare och rektorer känner störst möjlighet att påverka inom temana individualisering och differentiering, på klass- och skolnivå. Det är också dessa områden som de fått mest ny/ökad kunskap om på seminarierna. När det gäller skolhuvudmän stämmer bilden inte lika bra. De anser sig ha störst möjlighet att påverka och förändra på strukturell nivå, men har lärt sig mest om individualisering.

Detta kan vara en förklaring till varför förändringsbenägenheten är högre bland exempelvis lärare än bland skolhuvudmän. Seminarierna har gett lärarna relevant kunskap inom områden där de har handlingsmöjligheter. I motsats verkar det som att seminariernas innehåll inte har varit relevant för skolhuvudmännens vardag eller passat deras behov, och därför har det heller inte lett till förändring av deras verksamhet.

Målgruppsdesign

En förklaring till låg förändringsbenägenhet bland deltagare på seminarierna kan vara att det är för tungt att leda ett stort förändringsarbete själv. Deltagare har främst bjudits in till seminarierna utifrån sin befattning och inte med tanke på var de arbetar (förutom möjligtvis att RUC önskat en geografisk spridning). Möjligtvis har RUC utgått ifrån att deltagare tar hem informationen, kunskapen och inspirationen och påbörjar ett förändringsarbete på sin arbetsplats. Bilden som deltagarna ger är en annan. De vittnar om att man går hem med sina tankar kring den nya kunskapen, kanske känner man sig inspirerad att påbörja ett förändringsarbete och sprida kunskapen vidare till kollegor, men så börjar vardagen och det finns ingen tid att lägga på förändringsarbete överhuvudtaget. Ansvar för ett förändringsarbete kan inte läggas på enskilda individer. Flera deltagare har uttryckt att det krävs en liknande utbildningsinsats som riktar sig direkt till hela skolan för att förändring ska kunna ske. Om all personal och relevanta förvaltare och skolhuvudmän fick samma kunskapsbas skulle förutsättningarna för att genomföra ett bestående förändringsarbete bli större.

Ett alternativ till detta är att man bjuder in arbetsgrupper till utbildningsinsatserna istället för enskilda individer. En arbetsgrupp kunde t.ex. bestå av en rektor, två lärare och kanske en skolhuvudman från samma skola/kommun. Denna arbetsgrupp skulle ha förutsättningar att arbeta vidare tillsammans, lokalt förankra kunskapen och bli ansvariga för att sprida informationen vidare till sina kollegor och påbörja ett arbete för förändring. Förändringsarbete kräver en naturlig plattform för en kontinuerlig diskussion, som sträcker sig över alla

befattningsnivåer i en kommun. Målgruppsdesign kan vara ett alternativ till forskningscirklar, eller ett komplement.

SLUTSATSER & REKOMMENDATIONER

Den samlade bilden av all datainsamling genom enkätundersökning och telefonintervjuer i föreliggande utvärdering ger en positiv bild av insatsen i sin helhet. Överlag kan utvärderarna konstatera att seminarierna med spridning av forskningsresultat i rapporten *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola* har upplevts positivt av deltagarna. Begrepp som välinformerade, intressant, motiverade har används av respondenterna för att beskriva insatsen i sin helhet.

Sett överlag bland alla regioner och målgrupper syns däremot en låg förändringsbenägenhet bland respondenter och detta kan möjligtvis förklaras av att många deltagit som ensam representant från en skola eller kommun. Det finns några konkreta exempel på förändringsarbete som deltagarna har genomfört och som kan härledas till seminarierna.

Det finns möjligheter att förstärka och utveckla liknande insatser genom relativt enkla åtgärder. En stor del av respondenter i samtliga regioner har tagit del av forskningsrapporten *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola* redan innan seminarierna och nivån på respondenternas förkunskaper om rapportens innehåll har visat sig vara generellt ganska hög. Resultat från enkätundersökningen och intervjuerna indikerar att seminariernas innehåll möjligtvis lagts på en för aningen låg nivå utifrån deltagarna kunskap och seminariernas innehåll har snarare bekräftat det som respondenterna redan vet eller har erfarenhet av än att ha gett dem ny/ökad kunskap om frågorna. Den något begränsade kunskap om deltagarnas förkunskaper om rapporten och dess innehåll, kan möjligtvis ha haft betydelse för respondenternas upplevelse av seminarierna i sin helhet.

En förklaring till seminariernas upplägg och genomförande kan möjligtvis också vara Skolverkets uppdragsbeskrivning till RUC. De fick i uppdrag att genomföra en utvecklingsinsats för att sprida forskningsresultatet i kunskapsöversikten *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola* till lärare, rektorer, tjänstemän och skolhuvudmän. Målgruppen skulle få kunskap om vad som påverkar resultaten i svensk grundskola så att de kunde organisera, leda och utveckla verksamheten på bästa sätt. De flesta RUC har tolkat att uppdraget i första hand omfattar informationsspridning och i ett nästa steg verktyg för konkret förändringsarbete.

Rapporten *Att nå ut och nå ända fram* som riktar sig till RUC, förespråkar metoden forskningscirklar för att sprida forskningsresultat och nå bestående förändring. Men Skolverket har inte specifikt påtalat önskemål om att RUC ska använda sig av forskningscirklar. Region 3 har använt sig av denna metod för att förankra och omvandla information till konkreta handlingsmöjligheter för deltagarna. Forskningscirkelarna omfattas inte av denna utvärdering eftersom forskningscirkelarna inte hade genomförts vid datainsamlingen. Att inte fler RUC använt sig av forskningscirklar eller liknande metoder kan betyda att RUC behöver andra förutsättningar exempelvis tidsmässiga och ekonomiska för att arbeta med andra metoder vid forskningsspridning. Möjligtvis skulle RUC gynnas av kompetensutveckling i syfte att lyfta fram mest framgångsrika vägar för forskningsspridning. En analys av de arbetsformer som är mest adekvata för olika målgrupper hade förmodligen haft en positiv inverkan på insatsen.

Ett alternativ till forskningscirklar kan vara att ställa krav på deltagande av en hel arbetsgrupp från en kommun innehållande t.ex. en rektor, två lärare och en skolledare. Denna arbetsgrupp skulle ha förutsättningar att arbeta vidare tillsammans, lokalt förankra kunskapen och bli ansvariga för att sprida informationen vidare till sina kollegor och påbörja ett arbete för förändring. Förändringsarbete kräver en naturlig plattform för en kontinuerlig diskussion, som sträcker sig över alla befattningsnivåer i en kommun.

Resultat av intervjuer visar att de flesta respondenter, oavsett målgrupp, har fått mest ny/ökad kunskap om temat individualisering, men också inom detta område anser de flesta att seminarierna har bekräftat den bilden de hade innan seminariet Individualisering är det område som lärare och rektorer känner att de har störst möjlighet att påverka inom, på klass- och skolnivå. Lärare, åtföljt av rektorer/skolledare och tjänstemän är de målgrupper som har genomfört flest förändringar i sin verksamhet. Seminarierna har i stor utsträckning gett lärarna, rektorerna/skolledarna och tjänstemännen relevant kunskap inom områden där de har handlingsmöjligheter. I motsats verkar det som att seminariernas innehåll inte har varit relevant för skolhuvudmännens vardag eller passat deras behov, och därför har det heller inte lett till förändring av deras verksamhet.

Utvärderingens resultat tyder på att de seminarier där man gett mest utrymme för diskussioner och delaktighet (region 1 och 6) gett bäst resultat och motiverat till mest förändring. När kunskap förankras i konkreta exempel och arbetsmetoder och forumet ger utrymme för egna reflektioner skapas större benägenhet till handling.

De filmer som Skolverket producerat som en del av materialet för forskningsspridning av rapporten *Vad påverkar resultat i svensk grundskola* har RUC använt sig av på lite olika sätt. Några har byggt upp seminarierna kring dem och andra har uppmanat deltagare att se filmerna som en förberedelse till seminarierna. Utvärderingen indikerar att filmvisning på seminarierna inte upplevts som en större framgångsfaktor av de respondenter som ingått i undersökningen. Några respondenter har dock berättat att de använt sig av filmerna för spridning till andra och att de fyller en bra funktion för detta ändamål. Respondenter i de regioner där RUC framför allt byggt innehållet kring filmerna har i större utsträckning efterfrågat en fördjupad diskussion med samtalsledarna och andra deltagare. Detta menar de skulle leda till ett erfarenhetsutbyte som kan få en större påverkan på det dagliga arbetet.

Den samlade bilden av hela insatsen är som redan nämnts positiv och de rekommendationer som ges nedan ska i bästa fall kunna förstärka och i viss mån vägleda genomförandet av liknande insatser i framtiden.

Rekommendationer inför liknande insatser

- Skolverket bör formulera och kommunicera tydligare uppdragsbeskrivningar, där innehåll, genomförande och målgruppsdesign bör specificeras för varje insats. Uppdrag som syftar till stimulering av olika förändringar bör specificeras med betoning på verktyg för förändringsarbete.
- Vid liknande uppdrag i framtiden bör Skolverket uppmantra RUC att, inom ramen för uppdraget, genomföra behovsanalyser bland målgrupperna för att fastställa på vilken kunskapsnivå en utbildningsinsats ska läggas. Det är viktigt att notera om det finns skillnader mellan målgrupperna och detta bör bli föremål för diskussion.
- Skolverket bör kommunicera sina förväntningar och krav på RUC tydligare, t.ex. när det gäller genomförande, förväntat resultat, återrapportering och administration av deltagarlistor.
- Skolverket kan skapa bättre förutsättningar för RUC att arbeta med förändringsarbete genom att till exempel begränsa storleken på målgruppen för liknande uppdrag och att tidsperspektivet för uppdraget utökas. Andra faktorer som kan skapa goda förutsättningar för sådant arbete är att även fortsättningsvis möjliggöra erfarenhetsutbyten mellan RUC kring metoder för förändring. Skolverket bör använda upplägget och innehållet på inledningsseminarier som ett forum för dialog om hur man arbetar för och med förändring.

- Seminarier av liknande form bör främja delaktighet och diskussioner och vara praxisorienterade med hemuppgifter. Former för detta kan exempelvis vara workshops, samtal mellan forskarna/praktikerna, forskningscirklar osv.
- Seminarier av liknande form bör rikta sig till arbetsgrupper från intresserade kommuner, istället för enskilda. Dessa arbetsgrupper innehåller med fördel representanter med olika befattningar och bör ges ansvar att sprida informationen vidare i sin närhet. Detta kan ses som ett alternativ till forskningscirklar, eller ett komplement.

KÄLLOR

Skolverkets uppdragsbeskrivning till RUC

Avrop för utvärderingen – beskrivning av uppdraget

Högskoleverket 2009:1 R, *Utvärdering av regionala utvecklingscentrum och nationella resurscentrum*

Skolverket 2009, *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola*; Kunskapsöversikt, Sammanfattande analys och diskussionsfrågor

SOU 2009:94 *Att nå ut och nå ända fram*,